

Tulevaisuuden lukio

Valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:14

Tulevaisuuden lukio

Valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:14

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet

Koulutuspolitiikan osasto / Utbildningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

www.minedu.fi/julkaisut

ISBN 978-952-263-246-3 (PDF)

ISSN-L 1799-0327

ISSN 1799-0335 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2013:14

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Julkaisun päivämäärä
17.12.2013

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
Puheenjohtaja: Eeva-Riitta Pirhonen		Toimeksiantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö	
Sihteeri: Heikki Blom ja Janne Öberg		Toimielimen asettamispyvm 21.12.2012	Dnro 85/040/2012
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Tulevaisuuden lukio. Valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako (Framtidens gymnasium. Riksomfattande mål och timfördelning)			
Julkaisun osat Muistio ja liite			
<p>Tiivistelmä Hallitusohjelman mukaan lukiokoulutuksen valtakunnallisten tavoitteiden ja tuntijaon uudistaminen käynnistetään perusopetuksen tuntijaon jälkeen.</p> <p>Työryhmän tehtävänä oli valmistella esitys valtioneuvosto asetukseksi lukiokoulutuksen yleisiksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi ja lukion tuntijaoksi sekä arvioida esitysten taloudelliset ja yhteiskunnalliset sekä muut vaikutukset. Työryhmä on laatinut ehdotukset lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä tuntijaon uudistamiseksi. Työryhmä otti valistelussaan huomioon lukiokoulutuksesta valmistuneet valtakunnalliset arvioinnit ja erillistutkimukset, muun palautteen sekä kuuli asiantuntijoita ja sidostyymiä. Työryhmä arvioi valmistelutyössään yhteiskunnan ja työelämän tulevia osaamistarpeita.</p> <p>Ehdotuksen tavoitteena on yleissivistyksen vahvistaminen. Opiskelijoilla tulisi olla jatko-opintojen ja työelämän kannalta tarvittavat tiedot ja taidot. Tulevan yhteiskunnan kehityksen seurauksena on ennakoitu työelämässä tapahtuvan merkittäviä muutoksia, jotka asettavat uusia haasteita koulutukselle. Etenkin tietotekninen kehitys tulee muuttamaan yhteiskunnan ammattirakenteita ja osaamistarpeita seuraavien kahdenkymmen vuoden kuluessa merkittävästi.</p> <p>Ehdotuksen mukaan lukiossa korostuisivat tiedot, jotka jäsentyvät ja integroituvat osiksi laajempia kokonaisuuksia. Tietoon yhdistyvät erilaiset taidot kuten kriittinen ja luova ajattelu, kielelliset taidot ja kommunikaatiotaidot, vuorovaikutukselliset ja itsensä ilmaisemisen taidot, uskonnolliset, eettiset ja moraaliset taidot, matemaattiset ja luonnontieteelliset taidot, humanistis-yhteiskunnalliset taidot, kyky kokea ja tuottaa taiteellisia elämyksiä, valmius huolehtia omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista, sekä halu elinikäiseen itsensä kehittämiseen. Yleissivistys olisi entistä syvempää ja jäsentyneempää tietojen ja taitojen keskinäistä symbioosia, jonka kehittämisessä opiskelijan innostuneisuudella oppimiseen olisi aikaisempaa suurempi merkitys. Ehdotus mahdollistaa jatkossa entistä paremmin joustavien opintopolkujen rakentamista osaamisen laajentamisessa ja syventämisessä myös muiden koulutuksen järjestäjien, koulutusmuotojen ja -asteiden opetustarjontaa hyödyntäen.</p> <p>Työryhmä on valmistellut vaihtoehdot A, B ja C ehdotuksiksi lukion tuntijaoksi. Vaihtoehdot B ja C on kuvattu esityksessä vain niiltä osin kuin ne poikkeavat vaihtoehdosta A. Vaihtoehdon A mukaan humanistis-yhteiskunnalliset ja katsomukselliset opinnot sekä luonnontieteelliset opinnot ryhmiteltäisiin kahdeksi kokonaisuudeksi, joista molemmista ryhmistä opiskelijan tulisi opiskella vähintään kahdeksan kurssia valintansa mukaisesti. Näiden opintojen alussa olisi lisäksi yhteiset opintokokonaisuudet. Terveystietoa ja uskontoa/elämäntietoa olisi yksi kurssi kumpaakin pakollisena. Taideaineita tulisi opiskella edelleen kolme kurssia, mutta opiskelija voisi valita opintonsa nykyistä vapaammin. Matematiikan opintojen alussa olisi yhteinen opintokokonaisuus. Matematiikan ja kielten opintojen nykyisiin tuntimääriin ei ehdoteta muutoksia. Äidinkieltä ehdotetaan tarjottavan yksi syventävä kurssi nykyistä vähemmän. Uusina opetusta eheyttävänä opintoina ehdotetaan kolmen kurssin laajuisia teemaopintoja.</p> <p>Vaihtoehto B poikkeaisi vaihtoehdosta A siten, että siinä uskontoa tarjottaisiin yksi valtakunnallinen syventävä kurssi vähemmän ja edellytettäisiin teemaopintoja yhteensä viisi kurssia, joista kaksi olisi sidottu humanistis-yhteiskunnallisten ja katsomuksellisten opintojen sekä luonnontieteellisten opintojen aineryhmiin.</p> <p>Vaihtoehto C poikkeaisi muista vaihtoehdoista siten, että siinä edellytettäisiin opiskeltavan jokaista oppiainetta vähintään yksi kurssi. Muilta osin ehdotus noudattelisi varsin pitkälle vaihtoehtoa A.</p> <p>Oppimäärän laajuus säilyisi kaikissa vaihtoehdoissa edelleen kolmena vuotena ja 75 kurssin. Ehdotuksen ei voida katsoa synnyttävän koulutuksen järjestäjille uusia lisävelvoitteita, vaan päinvastoin ehdotuksilla olisi lievää, kustannuksia alentavaa vaikutusta, jota kuitenkin ei voi pitää kokonaistaloudellisesti merkittävänä.</p> <p>Työryhmän ehdotukset ottavat huomioon lukion opiskelijoiden opiskeluvalmiuksiin ja -motivaatioon liittyvän erot. Ehdotukset mahdollistavat lähtökohdiltaan ja tavoitteiltaan erilaisten opiskelijoiden rakentaa joustavia opintopolkujakin. Ehdotukset toimivat optimaalisimmin oppilaitoksissa, jotka ovat riittävän suuria, ovat opetustarjonnassaan verkostoituneet muiden lukiokoulutuksen ja koulutusmuotojen järjestäjiin opintotarjonnassaan sekä toimivat yhteistyössä alueen työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Uudistukset edellyttävät myös oppimisympäristön uudistamista opetuksessa ja oppimisessa pitäen sisällään opetusmenetelmien monipuolistamisen, digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntämisen ja kansainvälisen vuorovaikutuksen.</p> <p>Ehdotetut uudistukset vahvistaisivat opiskelijoiden tietoja ja ennen kaikkea taitoja sekä niihin liittyvää kypsyyskyä soveltaa lukiossa hankimaansa osaamistaan ja siten parantaisivat heidän jatko- ja työelämävalmiuksiaan.</p>			
Avainsanat lukiokoulutus, lukion tuntijako, lukion yleiset valtakunnalliset tavoitteet, lukion kehittäminen			
Sarjan nimi ja numero Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:14		ISSN-L 1799-0327 1799-0335 (PDF)	ISBN 978-952-263-246-3 (PDF)
Kokonaissivumäärä 60	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja -		Kustantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisnings- och kulturministeriet

Utgivningsdatum
17.12.2013

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
Ordförande: Eeva-Riitta Pirhonen		Uppdragsgivare Undervisnings- och kulturministeriet	
Sekreterare: Heikki Blom och Janne Öberg		Datum för tillsättande av 21.12.2012	Dnro 85/040/2012
Publikation (även den finska titeln) Framtidens gymnasium. Riksomfattande mål och timfördelning (Tulevaisuuden lukio. Valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako)			
Publikationens delar Promemoria + bilaga			
<p>Sammandrag I enlighet med regeringsprogrammet inleds en revidering av de riksomfattande målen för gymnasieutbildningen och timfördelningen i gymnasieundervisningen sedan revideringen av timfördelningen i undervisningen i den grundläggande utbildningen blivit klar.</p> <p>Arbetsgruppens uppdrag är att bereda ett förslag till statsrådets förordning om de allmänna riksomfattande målen för gymnasieutbildningen samt timfördelningen i gymnasieundervisningen och utvärdera förslagens ekonomiska och samhällsliga konsekvenser samt övriga konsekvenser. Arbetsgruppen har utarbetat ett förslag om en revidering av de allmänna riksomfattande målen för gymnasieutbildningen och den timfördelning i gymnasieundervisningen som avses i gymnasielagen. I beredningen har arbetsgruppen beaktat de riksomfattande utvärderingarna av och särskilda undersökningarna om gymnasieutbildningen som färdigställt, övrig feedback samt därtill hört sakkunniga och intressegrupper. Under beredningen har arbetsgruppen dessutom utvärderat samhällets och arbetslivets framtida kompetensbehov.</p> <p>Syftet med förslaget är att stärka allmänbildningen. De studerande bör enligt förslaget besitta sådana kunskaper och färdigheter som är nödvändiga med tanke på fortsatta studier och för arbetslivet. Till följd av samhällsutvecklingen har man förutspått betydande förändringar i arbetslivet, vilka innebär att utbildningen ställs inför nya utmaningar. Särskilt utvecklingen på informationsteknikens område kommer att förändra de professionella strukturerna och kompetensbehoven i samhället avsevärt under de kommande tjugo åren.</p> <p>Förslaget betonar kunskaper i ämnen som grupperas och integreras i mer omfattande helheter på gymnasienivå. Kunskapen sammanförs med olika slags färdigheter, såsom förmåga till kritiskt och skapande tänkande, språkkunskaper och kommunikativa färdigheter, förmåga till dialog och uttrycksförmåga, religiösa, etiska och moraliska färdigheter, matematiska och naturvetenskapliga färdigheter, humanistisk-samhällsvetenskapliga färdigheter, förmåga att erfara och skapa konstnärliga upplevelser, beredskap att se till sitt fysiska och psykiska välbefinnande samt viljan att utveckla sig själv livet ut. Allmänbildningen ska enligt förslaget handla om en mer djupgående och strukturerad symbios mellan kunskaper och färdigheter, och i framväxten av den ska den studerandes iver att lära sig ha en större roll än hittills. Förslaget gör det möjligt att i fortsättningen ytterligare förbättra uppbyggnaden av flexibla studievägar där de studerandes kompetens breddas och fördjupas genom att de även kan utnyttja utbildningsutbudet hos övriga utbildningsanordnare samt i andra utbildningsformer och på andra utbildningsstadier.</p> <p>Arbetsgruppen har berett tre alternativ A, B och C till förslag till timfördelning i gymnasiet. Alternativen B och C har beskrivits endast till den del de avviker från alternativ A. Enligt alternativ A grupperas de humanistisk-samhällsvetenskapliga ämnena och religion eller livsåskådning respektive de naturvetenskapliga ämnena i två helheter, och den studerande måste välja minst åtta valfria kurser ur vardera. I början av varje helhet ingår dessutom gemensamma helheter för alla studerande. En kurs i hälsokunskap och en kurs i religion/livsåskådning är obligatorisk för alla. De studerande måste fortfarande ha tre kurser i konstämnen, men får välja dem friare. De inledande matematikstudierna utgör en gemensam studiehelhet för alla. För matematikens och de främmande språkens del är timantalet oförändrat. I modersmål erbjuds en fördjupad kurs färre än hittills. Därtill ingår ett förslag om att undervisningen görs enhetlig genom att man tillför tre kurser tematiska studier.</p> <p>Alternativ B skiljer sig från A, så att man där skulle erbjuda en riksomfattande fördjupad kurs mindre i religion och det skulle innebära sammanlagt minst fem kurser i tematiska studier, varav minst två av dem anknyter till studiehelheterna för de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnena samt religion eller livsåskådningkunskap eller till studiehelheten för naturvetenskapliga ämnen.</p> <p>Alternativ C skiljer sig från de två andra genom att den studerande bör ha minst en kurs i varje läroämne. I övrigt sammanfaller detta alternativ rätt långt med A.</p> <p>Enligt samtliga alternativ förblir antalet lärokurser 75 kurser som avläggs under tre års tid. Arbetsgruppens förslag kan inte anses föranleda nya förpliktelser för utbildningsanordnarna, utan har tvärtom en lätt kostnadssänkande effekt som dock saknar större ekonomisk betydelse i ett helhetsperspektiv.</p> <p>Förslagen beaktar skillnaderna i studiefärdigheter och -motivation mellan de studerande, och gör det möjligt för studerande med olika utgångspunkter och målsättningar att bygga upp flexibla studievägar åt sig. Förslagen fungerar optimalt i läroanstalter som är tillräckligt stora, har ett kursutbud som innehåller nätverk med andra anordnare av gymnasieutbildning och andra former av utbildning och som samarbetar med arbets- och näringslivet. För undervisningens och inlärningsens del kräver reformerna dessutom en modernisering av inlärningsmiljön som beaktar en diversifiering av undervisningsmetoderna, utnyttjande av digitala möjligheter och internationell samverkan.</p> <p>De föreslagna reformerna stärker de studerandes kunskaper samt framför allt deras färdigheter och den mognad i anslutning därtill som krävs för att de ska kunna tillämpa det kunnande de förvärvat i gymnasiet, och därmed förbättra beredskapen inför fortsatta studier och arbetslivet.</p>			
Nyckelord Gymnasieutbildning, timfördelningen i gymnasieundervisningen, allmänna riksomfattande mål för gymnasieutbildningen, utveckling av gymnasiet			
Seriens namn och nummer Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2013:14		ISSN-L 1799-0327 1799-0335 (Online)	ISBN 978-952-263-246-3 (PDF)
Sidoantal 60	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution -		Förlag Undervisnings- och kulturministeriet	

Description

Publisher Ministry of Education and Culture, Finland		Date of publication 17.12.2013	
Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Chair: Ms Eeva-Riitta Pirhonen Secretaries: Mr Heikki Blom and Mr Janne Öberg		Type of publication Reports of the Ministry of Education and Culture, Finland	
		Contracted by Ministry of Education and Culture, Finland	
		Committee appointed on 21.12.2012	Dnro 85/040/2012
Name of publication Future Upper Secondary Schools. National objectives and distribution of lesson hours (Tulevaisuuden lukio. Valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako)			
Parts Report and Appendix			
Abstract Under the government programme, the reform in the general national objectives of general upper secondary education and the distribution of lesson hours will be launched once the distribution of lesson hours for basic education have been reviewed. The working group's task was to formulate a proposal for a government decree on the general national objectives of general upper secondary education and the distribution of lesson hours and to evaluate the financial, social and other effects of the proposal. The working group has formulated proposals for revising the general national objectives and the distribution of lesson hours as referred to in the General Upper Secondary Schools Act. In its work, the working group took into account recently published national assessments and specific studies on upper secondary education, examined feedback and consulted experts and stakeholders. The working group also made an assessment of the competencies needed in society and working life in the future. The proposal aims to strengthen all-round general education. Students should be equipped with the knowledge and skills required for further studies and working life. It is forecast that with the future changes society, working life will alter considerably, which in turn will bring new challenges for education. Developments in information technology, in particular, are expected to overhaul the occupational structure and competencies required in society over the next two decades. In the proposal for upper secondary education, competencies that are organised and integrated into larger study entities will take precedence. Various skills are merged with knowledge, such as critical and creative thinking, language and communication skills, skills in interaction and self-expression, religious, ethical and moral skills, mathematical and scientific skills, skills in humanities and social sciences, the ability to experience and produce artistic experiences, the capacity to take care of one's own physical and emotional welfare, and the predisposition for lifelong self-development. General education would be a more profound and organised symbiosis between knowledge and skills, where the student's willingness to learn takes on a more prominent role. The proposal makes it possible to create more flexible study paths than before so as to broaden and deepen competencies by exploiting the study opportunities offered by other education providers, study forms and study grades. The working group presents three alternatives (A, B and C) for the distribution of lesson hours in upper secondary education. Alternatives B and C are described only to the extent that they deviate from alternative A. Alternative A places subjects in humanities, social sciences and religion and ethics and natural sciences into two separate groups. Students would have to complete a minimum of eight courses of their choice from each of the two groups. These studies would be preceded by joint study modules. There would be only one obligatory course each in health education and religion/ethics. There would still be three art courses, but students would have greater freedom of choice. There would be a joint core study module in mathematics at the beginning of the studies. No changes are proposed to the existing lesson hours in mathematics and languages. One course in advanced mother tongues studies would be abolished. A new cohesive study element would be the introduction of three courses of theme studies. Alternative B differs from alternative A in that there would be one national course less of advanced religion and would include five courses of theme studies, two of which would be linked to subjects in humanities, social sciences and religion and ethics and to natural sciences. Alternative C, instead, is one where students would be required to study at least one course in every subject, but in other respects it would be much the same as alternative A. The syllabus would remain unchanged in size, being of three years' duration and 75 courses in all three alternatives. It is believed that the proposal will not generate any new obligations for education providers; instead, the proposal is expected to slightly reduce expenses, but the reduction is not deemed economically significant. The proposals take into account the different levels of study capabilities and motivation of students in upper secondary education. The proposals offer students with different types of basic abilities and ambitions to flexibly create individual study paths. The optimal use of the proposals is in institutions that are sufficiently large, have networks with other upper secondary schools and service providers for their subject studies and study forms and work in cooperation with their surrounding employment and business environment. The reforms also require a revamping of teaching and learning in the whole study environment, including more versatile teaching methods, exploiting digital opportunities and international interaction. The proposed reforms would strengthen student competencies and above all the maturity of students to make use of the knowledge and skills acquired in upper secondary education so that they can improve their potential for further education and working life.			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education and Culture, Finland 2013:14		ISSN-L 1799-0327 1799-0335 (Online)	ISBN 978-952-263-246-3 (PDF)
Number of pages 60	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by -		Published by Ministry of Education and Culture, Finland	

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 21.12.2012 työryhmän, jonka tehtävänä oli:

- 1 valmistella esitys valtioneuvoston asetukseksi lukiokoulutuksen yleisiksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi ja lukion tuntijaoksi sekä
- 2 arvioida esitysten taloudelliset, yhteiskunnalliset ja muut vaikutukset.

Valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa sekä lukion opetussuunnitelman perusteita koskevat uudistukset tulee valmistella siten, että niiden mukaisesti laaditut opetussuunnitelmat voidaan ottaa käyttöön lukiokoulutuksessa 1.8.2016 lukien.

Yleissivistyksen vahvistamiseksi tulee lukio-opinnoissa tavoitella tietojen ja taitojen lisäksi tulevaisuuden oppimistaitoja. Lukio-opetuksen tulee myös lisätä integroivaa ja kokonaisuuksien hallintaa vahvistavaa opetusta ja opiskelua kaikille yhteisinä opintoina. Tavoitteena on kehittää lukiokoulutukseen yhteisöllisempi ja osallistavampi toimintakulttuuri.

Lukiokoulutuksen on mahdollistettava joustavampien opintopolkujen rakentaminen myös muiden koulumuotojen opetustarjontaa hyödyntäen. Aikuisopetuksen omaleimaisuus on myös turvattava jatkossa. Ehdotuksissa tuli myös huomioida perusopetuksen yleisiin tavoitteisiin ja tuntijakoon tehty muutokset.

Ehdotusten tulee vahvistaa erityisesti koulutuksellista tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta koko maan alueella. Työryhmän tuli ottaa huomioon esityksen valmistelussa mm. hallitusohjelmaan liittyvät tavoitteet, käytettävissä oleva tutkimus- ja arviointitieto sekä kansallisen että kansainvälisen toimintaympäristön muutokset ja kehityssuunnat. Esitys tuli valmistella valtion talouden kehysten puitteissa.

Työryhmän puheenjohtajaksi opetus- ja kulttuuriministeriö kutsui johtaja Eeva-Riitta Pirhosen ja jäseniksi johtaja Jari Rajasen opetus- ja kulttuuriministeriöstä, joka myös toimi työryhmän varapuheenjohtajana, pääjohtaja Aulis Pitkälän Opetushallituksesta, pääsihteeri Kaisa Vähähyypän Ylioppilastutkintolautakunnasta, erityisasiantuntija Olavi Arran Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry:stä, erityisasiantuntija Lieselotte Eskelisen Suomen Kuntaliitosta, puheenjohtaja Riikka Lindroosin Suomen Rehtorit ry:stä, puheenjohtaja Aleksej Fedotovin Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry:stä, puheenjohtaja Daniel Sazonovin Suomen Lukiolaisten liitto ry:stä, puheenjohtaja Jukka Eero Vuorisen Suomen opinto-ohjaajat SOPO ry:stä, rehtori Erja Vihervaaran, rehtori Eija Tynkkysen, opinto-ohjaaja Kaisa Helteen, professori Jarkko Hautamäen Helsingin yliopistosta ja johtaja Harry Swanljungin Vaasan kaupungista.

Työryhmän sihteerinä toimivat opetusneuvos Heikki Blom ja hallitusneuvos Janne Öberg opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Työryhmän toimikausi päättyi 2.12.2013.

Työryhmä kokoontui 20 kertaa.

Työryhmä järjesti kuulemistilaisuuden 27.1.2013 seuraaville taholle: Akateemisten alojen keskusliitto, AKAVA, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Hem och skola rf, Kirkkohallitus, Koulutuksen järjestäjien yhdistys, Kuntatyönantajat, Lapsiasiainvaltuutettu, Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) Nuorisiasiain neuvottelukunta Nuora ry, Näkövammaisten keskusliitto, Pro lukio yhdistys, Romaniasiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto SAMOK, Suomen Lähilukioyhdistys ry, Suomen Kustannusyhdistys ry, Suomen Mielen-terveysseura, Suomen Vanhempainliitto, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL, Suomen yliopistot UNIFI ry., Suomen Yrittäjät, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta/ kasvatus- ja koulutustyöryhmä, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö, Valtakunnallinen Vammaisneuvosto, Valtion liikuntaneuvosto ja Vähemmistövaltuutettu. Kuultavista suuri osa toimitti myös kirjallisen lausunnon. Lisäksi työryhmä sai työnsä aikana lukuisia kannanottoja eri tahoilta.

Työryhmä hyödynsi tuntijaon uudistamistyössä Lukiokoulutuksen kehittämisen toimenpide-ehdotuksia valmistelleen työryhmän (OKM 2010:14) ehdotuksia sekä lukiokoulutuksesta valmistuneita valtakunnallisia arviointoja sekä erillistutkimuksia.

Työryhmä kuuli työssään asiantuntijoina yhteiskuntatieteiden maisteri Päivi Kamppia Koulutuksen arviointineuvostosta, kasvatustieteiden tohtori Carita Kiiliä ja professori Jouni Välijärveä Jyväskylän yliopistosta, professori Katariina Salmela-Aroa Jyväskylän yliopistosta, tutkija Sirkku Kupiaista Helsingin yliopistosta, johtaja Mika Tammilehtoa opetus- ja kulttuuriministeriöstä sekä projektipäällikkö Liisa Lamminsivu-Riskua ja suunnittelija Kerttu Pylvänäistä Jyväskylän koulutuskuntayhtymästä.

Työryhmä päätyi yhteiseen näkemykseen koulutuksen valtakunnallisista tavoitteista. Nuorille järjestettävän lukiokoulutuksen tuntijaon (9§) osalta työryhmä päätyi ehdottamaan kolmea vaihtoehtoa A, B ja C lukion uudeksi tuntijaoksi. Enemmistö työryhmän jäsenistä piti parhaana vaihtoehtoista vaihtoehto A:ta. Osa työryhmän jäsenistä ilmoitti A:n jälkeen kannattavansa toissijaisesti vaihtoehtoa B. OAJ ry:tä edustanut työryhmän jäsen kannatti vaihtoehtoa C.

Saatuaan työnsä päätökseen, työryhmä luovuttaa ehdotuksensa opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Helsingissä 17.12.2013

Eeva-Riitta Pirhonen

Olavi Arra

Lieselotte Eskelinen

Aleksej Fedotov

Jarkko Hautamäki

Kaisa Helle

Riikka Lindroos

Aulis Pitkälä

Jari Rajanen

Daniel Sazonov

Harry Swanljung

Eija Tynkkynen

Erja Vihervaara

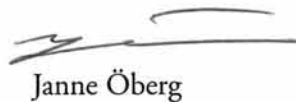
Jukka Eero Vuorinen

Kaisa Vähähyppä

Heikki Blom

Janne Öberg

Sisältö

Johdanto	10
1.1 Nykytila ja nykytilan arviointi	10
1.2 Lukiokoulutuksen yleiset valtakunnalliset tavoitteet	20
1.3 Lukiokoulutuksen tuntijako	22
2 Eesityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	30
3 Asetusehdotukset ja niiden yksityiskohtaiset perustelut	32
3.1 Ehdotus lukiokoulutuksen tavoitteita ja tuntijakoa koskevaksi valtioneuvoston asetukseksi	32
4 Ehdotus lukiokoulutuksen tavoitteita ja tuntijakoa koskevaksi asetukseksi	41
5 Eesityksen vaikutukset	52
5.1 Taloudelliset vaikutukset	52
5.2 Muut vaikutukset	52
6 Lausumat	54
OAJ:n lausuma	54
Jarkko Hautamäen lausuma	55
Suomen Lukiolaisten Liiton lausuma	56
Liite. Kansainvälisiä tuntijakomalleja	57

Johdanto

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan lukiokoulutuksen valtakunnallisten tavoitteiden ja tuntijaon uudistaminen käynnistetään perusopetuksen tuntijaon uudistuksen jälkeen.

Valtioneuvoston 15.12.2011 päättämässä Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2011–2016 on linjattu, että lukiokoulutuksen valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa koskeva valtioneuvoston asetus sekä lukion opetussuunnitelman perusteet uudistetaan perusopetuksen tavoitteita ja tuntijakoa koskevan asetuksen uudistamisen jälkeen. Tavoitteena on, että lukion uusi tuntijako astuu voimaan 1.8.2016.

Lukiolain 10 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto päättää lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiainien ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako).

Lukiolain 7 §: mukaan lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmivuotinen, ja se sisältää, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä ja vieraita kieliä, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, uskontoa tai elämäntietoa, liikuntaa ja muita taito- ja taideaineita sekä terveystietoa. Tässä momentissa mainituissa opinnoissa voi, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, olla erilaajuisia oppimääriä. Taito- ja taideaineet sekä terveystieto ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka 18 vuotta täytettyään aloittavat lukiokoulutuksen. Koulutuksen järjestäjä voi 4 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti poiketa tämän momentin säännöksistä.

Tähän esitykseen sisältyy ehdotus valtioneuvoston asetukseksi lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen valtakunnallisiksi tavoitteiksi sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri aineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako).

1.1 Nykytila ja nykytilan arviointi

Lukiokoulutusta koskevat säädökset ja määräykset

Lukiokoulutuksesta säädetään lukiolaissa (629/1998), lukioasetuksessa (810/1998), valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksen yleisistä tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002), opetusministeriön asetuksessa opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa (856/2006), laissa opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä (1123/2007) ja valtioneuvoston asetuksessa ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishausta (30/2008). Lukiokoulutuksen rahoituksesta on säädetty lailla opetus- ja kulttuuritoimen

rahoituksesta (1705/2009) ja valtioneuvoston asetuksella opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1766/2009). Lisäksi on säädetty opetusministeriön asetuksella (1323/2001) eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista. Ylioppilastutkinnosta on säädetty lailla ylioppilastutkinnon järjestämisestä (672/2005) ja valtioneuvoston asetuksella ylioppilastutkinnosta (915/2005) sekä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella ylioppilastutkintolautakunnan suoritteiden maksullisuudesta (908/2010). Opetushallitus on määrännyt nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteista (Dnro 33/011/2003) sekä aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteista (Dnro 4011/2004).

Lukiokoulutuksen tavoitteet

Lukiolain 1 §:ssä säädetään nuorille ja aikuisille annettavasta perusopetuksen oppimäärään perustuvasta yleissivistävästä lukiokoulutuksesta. Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa.

Lain 2 §:n mukaan lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi koulutuksen tulee tukea opiskelijoiden edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen elämänsä aikana. Nuorten lukiokoulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Näin lukiokoulutus on säädetty yleissivistäväksi koulutukseksi, joka antaa jatkokoulutusvalmiudet. Siitä, mitä yleissivistyksellä tarkoitetaan, ei ole tarkemmin säädetty vaan yleissivistyksen olemus ilmenee ensisijaisesti 2 §:n ohella valtioneuvoston säätämässä lukiokoulutuksen yleisissä tavoitteissa ja tuntijaossa sekä opetushallituksen päättämässä opetussuunnitelman perusteissa.

Koulutuksen järjestäminen

Lain 3 §:n mukaisesti lukiokoulutuksen järjestäminen perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämään järjestämislupaun. Lain 4 §:n 2 momentin mukaan luvassa määrätään kunnat, joissa koulutusta järjestetään, opetuskieli, koulutuksen järjestämismuoto, erityinen koulutustehtävä sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Muutoksesta koulutuksen järjestämislupaun päättää asianomainen ministeriö.

Lukiokoulutuksen järjestäjiä oli vuoden 2011 lopussa yhteensä 285. Suurin koulutuksen järjestäjäryhmä oli kunnat; kuntia koulutuksen järjestäjinä oli 81,4 prosenttia kaikista koulutuksen järjestäjistä. Yksityisiä koulutuksen järjestäjiä oli 12,6 prosenttia kaikista lukiokoulutuksen järjestäjistä.

Tilastokeskuksen vuoden 2011 tietojen mukaan lukiokoulutukseen sijoittuminen oli korkeinta Uudellamaalla (56,73 %), Varsinais-Suomessa (49,62 %) sekä Etelä-Savossa (48,96 %). Alhaisinta lukiokoulutukseen sijoittuminen oli Keski-Pohjanmaalla (43,96 %) ja Kymenlaaksossa (44,08 %).

Taulukko 1. Koulutuksen järjestäjien määrät vuonna 2011

Koulutuksen järjestäjät	Lukumäärä	%
Yksityinen	36	12,6
Valtio	11	3,9
Kunta	232	81,4
Kuntayhtymä	5	1,8
Ahvenanmaa	1	0,3
<i>Yhteensä</i>	285	

Lähde: Tilastokeskus

Lukiokoulutusta järjestetään lukioissa, aikuislukioissa ja muissa oppilaitoksissa. Vuonna 2011 lukiokoulutusta annettiin yhteensä 433 oppilaitoksessa: 388 lukiossa, 39 perus- ja lukioasteen oppilaitoksessa sekä 6 kansanopistossa. Vuonna 2011 ruotsi oli opetuskielenä yhteensä 36 oppilaitoksessa ja yhdessä oppilaitoksessa opetuskielenä oli sekä suomen- että ruotsinkieli. Vuonna 2010 lukiokoulutusta antavia oppilaitoksia oli yhteensä 439 ja vuonna 2009 yhteensä 441 oppilaitosta. Lukiokoulutusta antavien oppilaitosten määrät ovat hieman laskeneet vuosittain. Lukioiden määrään on vaikuttanut muun muassa kuntarakenteessa tapahtuneet muutokset, kuntien yhteistoiminnassa järjestämä koulutus sekä ikäluokkien pieneneminen.

Taulukko 2. Oppilaitosten lukumäärä vuosittain 1999–2011

Vuosi	Oppilaitosten lukumäärä (lukiokoulutus)
2011	433
2010	439
2009	441
2008	449
2007	449
2006	461
2005	471
2004	479
2003	483
2002	484
2001	483
2000	483
1999	479

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 3. Oppilaitosten lukumäärä opetuskielen mukaan vuonna 2011

Oppilaitoksen opetuskieli	Lukiokoulutus
Suomi	391
Ruotsi	36
Suomi/ruotsi	1
Englanti	2
Muu kieli	3
<i>Yhteensä</i>	433

Lähde: Tilastokeskus

Suurin osa lukioista on 100–299 opiskelijan lukioita. Toiseksi eniten on 300–99 opiskelijan lukioita ja 50–99 oppilaan lukioita. Yli tuhannen ja alle 50 opiskelijan lukioita vuonna 2011 oli yhteensä vain parikymmentä. Opiskelijamäärältään suurin lukio oli Eiran aikuislukio, jossa vuonna 2011 oli yhteensä 2 428 opiskelijaa. Opiskelijamäärältään pienin lukio oli Savukosken lukio, jossa opiskeli yhteensä 10 opiskelijaa. Suurimmat lukiot sijaitsivat useimmin pääkaupunkiseudulla ja pienimmät lukiot Pohjois-Suomessa.

Taulukko 4. Oppilaitosten koot

Oppilaita oppilaitoksessa	Lukiot
<i>Yhteensä</i>	388
–19	3
20–49	15
50–99	74
100–299	144
300–499	85
500–999	55
1 000	12
*	

Lähde: Tilastokeskus *Peruskoulujen ja lukioden sekä kansanopistojen osalta tietoa ei saatavissa.

Kuntien omistamia lukiokoulutusta järjestäviä oppilaitoksia oli yhteensä 85 prosenttia ja yksityisen sektorin omistamia oppilaitoksia oli yhteensä 8,8 prosenttia kaikista lukioista. Lisäksi kuntayhtymien omistamia oppilaitoksia oli yhteensä 3,5 prosenttia ja valtion omistamia oppilaitoksia 2,5 prosenttia.

Taulukko 5. Oppilaitoksen omistajatyypit vuonna 2011

Oppilaitoksen omistajatyypit	Oppilaitosten lukumäärä (lukiokoulutus)	%
Yksityinen	38	8,8
Valtio	11	2,5
Kunta	368	85,0
Kuntayhtymä	15	3,5
Ahvenanmaa	1	0,2
<i>Yhteensä</i>	433	

Lähde: Tilastokeskus

Lain 5 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä alueella toimivien lukio- koulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja muun koulutuksen järjestäjien kanssa. Koulutuksen järjestäjä voi hankkia osan tässä laissa tarkoitetuista palveluista 3 §:ssä tarkoitettulta koulutuksen järjestäjältä tai muulta yhteisöltä taikka säätiöltä. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

Opetus, sen laajuus ja oppiaineet

Lain 10 §:n mukaan valtioneuvosto päättää lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako). Lain esitöiden mukaan tavoitteet määritellään tarkemmin valtioneuvoston 10 §:n perusteella tekemässä päätöksessä ja Opetushallituksen saman pykälän nojalla antamissa valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa ja koulutuksen järjestäjien 11 §:n nojalla hyväksymissä opetussuunnitelmissa. Siten valtioneuvoston päättämien lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden tulisi lähtökohtaisesti rakentua lain 2 §:ssä säädetuille tavoitteille, jolloin ne olisivat lain tavoitteita tarkentavia ja toimeenpanevia säännöksiä. Tässä tarkoitettut päätökset tehdään tarvittaessa erikseen nuorille ja aikuisille annettavaa opetusta varten. Näin toimivalta päättää siitä, säädetäänkö aikuisille annettavan koulutuksen tavoitteista ja tuntijaosta erikseen on annettu valtioneuvostolle.

Opetushallitus päättää eri aineiden, aineryhmien ja aihekokonaisuuksien sekä muun tässä laissa tarkoitettun opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä oppilaitoksen ja

kodin yhteistyön ja opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteista (opetussuunnitelman perusteet). Opetushallitus valmistelee 2 momentissa tarkoitetun opetussuunnitelman perusteita koskevan päätöksen kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä sekä opiskelijahuoltoa koskevilta osiltaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa. Tässä tarkoitetut päätökset tehdään tarvittaessa erikseen nuorille ja aikuisille annettavaa opetusta varten. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä ja opiskelijahuoltoa koskevia asioita ei sisällytetä aikuisille annettavaa opetusta varten laadittaviin opetussuunnitelman perusteisiin.

Valtioneuvoston asetus ja opetussuunnitelman perusteet muodostavat kokonaisuuden, joiden pohjalta koulutuksen järjestäjät valmistelevat omat opetussuunnitelmansa.

Lain 7 §:n 1 momentin mukaan lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmivuotinen. Lukioasetuksen (810/1998) 3 §:n 1 momentin mukaisesti opetus tulee järjestää siten, että opiskelija voi suorittaa lukion oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa. Lain 24 §:n mukaisesti lukion oppimäärä tulee suorittaa enintään neljässä vuodessa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusajaa pidennystä.

Lukioasetuksen (810/1998) 1 §:n mukaan opetusta eri oppiaineissa ja opinto-ohjausta annetaan keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Opiskelijalle vapaaehtoiset opinnot voivat olla kestoltaan edellä mainittua lyhyempiä tai pitempiä. Lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Aikuisille tarkoitetussa opetuksessa kurssin kesto on keskimäärin 28 tuntia ja oppimäärä sisältää vähintään 44 kurssia. Kurssin laajuus määräytyi jo kurssimuotoisen kokeilun seurauksena 1980-luvun alussa. Yksi 38 oppitunnin kurssi vastasi yhden vuosiviikkotunnin laajuisia opintoja.

Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 45 minuuttia ja aikuisille tarkoitetussa opetuksessa vähintään 40 minuuttia. Opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Opetuksessa on yleistynyt 75 minuutin opetuskokonaisuus eli kaksoistunnit. Se on koettu pedagogisesti toimivammaksi kuin erilliset 45 tunnin kokonaisuudet.

Toisin kuin perusopetuksessa lukiokoulutuksessa ei ole säädetty vuosittaista opintoajan kohdan alkua eikä päättymistä eikä koulupäivien lukumäärää vaan niistä päättää koulutuksen järjestäjä. Ne kuitenkin pitkälti noudattelevat perusopetuksen alkamis- ja päättymisajankohtia.

Opintojen päätoimisuus

Asetuksen 15 §:n mukaan opinnot katsotaan päätoimisiksi, kun niiden oppimäärän mukainen laajuus on vähintään 75 kurssia. Kahdeksantoista vuotta täyttäneen opiskelijan katsotaan aloittaneen opintonsa alle 18-vuotiaana, jos hän jatkaa saman tai muun koulutuksen järjestäjän opetuksessa alle 18-vuotiaana aloittamia lukio-opintoja, eivätkä opinnot ole olleet keskeytyneenä vähintään vuoden ajan. Ministeriön asetuksen (856/2006) 4 §:n 2 momentin mukaan alle 18-vuotias hakija saadaan ottaa aikuisille tarkoitettuun koulutukseen kuitenkin ainoastaan hakijaan liittyvästä erityisestä syystä. Tällaiseksi syyksi on katsottu esimerkiksi terveydellinen syy. Erityinen syy ei siten voi olla ryhmäkohtainen, joka syntyy koulutuksen järjestäjän itsensä tekemistä koulutuksen järjestämismenettelyistä.

Aikuisille tarkoitettuun opetukseen osallistuvan alle 18-vuotiaana opintonsa aloittaneen opiskelijan tulee lisäksi osallistua liikunnan ja terveystiedon sekä taito- ja taideaineiden opetukseen.

Opiskelijat

Syyslukukaudella 2011 lukiokoulutuksessa oli yhteensä 109 000 opiskelijaa. Kansainväliseen ylioppilastutkintoon tähtääviä opintoja suoritti yhteensä 1 500 opiskelijaa. Vuodesta 2004 lähtien lukiossa opiskelevien määrä on laskenut tasaisesti. Naisten osuus lukiokoulutukseen osallistuneista on 57 prosenttia.

Noin 86 prosenttia opiskelijoista suoritti lukio-opinnot kolmessa vuodessa. Alle kolmessa vuodessa koko lukion oppimäärän suoritti alle prosentti lukiokoulutuksen päättäneistä. Enemmän kuin kolme vuotta oppimäärän suorittamiseen kului 14 prosentilta lukiokoulutukseen osallistuneilta.

Taulukko 6. Lukiokoulutuksen opiskelijat vuosina 1999–2011

Vuosi	Opiskelijat yhteensä
1999	130 624
2000	130 032
2001	128 642
2002	124 644
2003	121 816
2004	120 531
2005	118 111
2006	117 260
2007	115 253
2008	114 240
2009	112 088
2010	111 778
2011	109 046

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 7. Aikuisten opetussuunnitelman mukaiset opiskelijat

Vuosi	Aikuisten opetussuunnitelma	Ylioppilastutkinnot
2000	15 445	2 670
2005	12 091	2 475
2006	11 688	2 075
2007	10 885	2 117
2008	10 230	1 783
2009	9 713	1 490
2010	10 661	1 612
2011	9 778	1 686

Lähde: Tilastokeskus

Aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti vuonna 2011 lukion koko oppimäärän opiskeli 9 800 opiskelijaa ja ylioppilastutkinnon suoritti 1 700 opiskelijaa. Lukion oppimäärän suorittaneiden määrä on 8 prosenttia pienempi kuin vuonna 2010. Koko oppimäärä suorittavien aikuisopiskelijoiden määrä lukiokoulutuksessa on ollut laskussa. Sen sijaan aineopintoja suorittavien määrät ovat kasvaneet viime vuosina.

Lukion oppimäärä

Lain 7 §:n 2 momentin mukaan lukion oppimäärä sisältää, sen mukaan kuin lain 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä ja vieraita kieliä, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, uskontoa tai elämäntutkimustietoa, liikuntaa ja muita taito- ja taideaineita sekä terveystietoa. Tässä momentissa mainituissa opinnoissa voi, sen mukaan kuin 10 §:n

nojalla säädetään tai määrätään, olla erilaajuisia oppimääriä. Taito- ja taideaineet sekä terveystieto ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka 18 vuotta täytettyään aloittavat lukiokoulutuksen. Koulutuksen järjestäjä voi 4 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti poiketa tämän momentin säännöksistä. Lukion oppimäärään voi sisältyä myös ammatillisia opintoja ja muita lukion tehtävään soveltuvia opintoja sen mukaan kuin opetussuunnitelmassa määrätään. Tässä tarkoitettut opinnot ovat osittain tai kokonaan vapaaehtoisia tai valinnaisia. Opiskelijalle tulee antaa myös opinto-ohjausta.

Erityisen koulutustehtävän mukaisesti toimivia kouluja on runsaat 70. Viimeisten 10 vuoden aikana on myönnetty vain yksittäisiä uusia erityisiä koulutustehtäviä kohdentuen IB-tutkintoon tähtäävään koulutukseen sekä urheiluun.

Erityisen koulutustehtävän määräämisperuste pohjautuu lain 4 §:ssä säädettyyn järjestämisluvan myöntämiseen. Erityisen koulutustehtävän koulutustarpeen tulee mm. ilmetä laajempana alueellisena tai valtakunnallisena erityistarpeena, jota ei voida muutoin tyydyttää. Lisäksi ministeriön päätökseen voi sisältyä tarkoituksenmukaisuusharkintaa, vaikka laissa säädetty luvan myöntämisedellytykset täyttyisivätkin.

Suomalaisen lukion tuntijaolle perustuvat erityiset koulutustehtävät, joita on selkeä enemmistö erityisistä tehtävistä, sallivat ministeriön päätöksen mukaisesti hieman suuremman valinnaisuuden kuin valtakunnallinen tuntijako mahdollistaa. Erityisen koulutustehtävän mukaisesti opiskelijat, jotka suorittavat vähintään 12 kurssia oppilaitoksen opetussuunnitelmassa määriteltyjä erityisen koulutustehtävän mukaisia opintoja, ovat oikeutettuja vähentämään valtioneuvoston asetuksen (955/2002) 8 §:n mukaisten pakollisten kurssien määrästä kahdeksan kurssia. Opiskelijan tulee kuitenkin suorittaa vähintään puolet lukion jokaisen pakollisen oppiaineen pakollisista kursseista. Erityisen koulutustehtävän mukaisten kurssien tulee olla muita kuin opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja. Poikkeuksen muodostaa luonnontiedepainotteinen opetus, jossa erityisen tehtävän mukaiset opinnot voivat muodostua oppilaitoskohtaisten kurssien ohella osittain myös valtakunnallisista syventävistä kursseista. Suurin osa erityisen tehtävän mukaisesti toimivista kouluista on verkostoitunut tehtäväkohtaisesti keskenään kuten esimerkiksi urheilulukiot, joiden toiminnan kehittämistä koordinoi Olympiakomitea.

Mikäli valtakunnallinen lukion tuntijako muuttuu nykyistä valinnaisemmaksi, se vähentää perusteita erityisten koulutustehtävien myöntämiseen, koska niihin sisältyvä erityinen koulutustarve voidaan tyydyttää valtakunnallisen tuntijaon perusteella. International Baccalaureate- (IB-) ja Reifeprüfung -tutkintoihin johtavat koulutukset ovat rakenteeltaan siinä määrin poikkeavia suomalaisesta lukioista, että ne edellyttävät erityisen koulutustehtävän määräämistä. Erityisen koulutustehtävän mukaiset lukiot ovat olleet monelta osin edelläkävi- jöitä lukiokoulutuksen kehittämisessä. Erityiset koulutustehtävät ovat monimuotoistaneet ja rikastuttaneet koulutustarjontaa ja myös mahdollistaneet monilla osa-alueilla lahjakkuuden ja erityisharrastuneisuuden ja opintojen syventämisen yhteensovittamisen.

Erityisiä koulutustehtävän perusteella kansainvälisiin ylioppilastutkintoon tähtääviä opintoja järjestää yhteensä 18 koulutuksen järjestäjää. Näistä 16 järjestää IB-tutkintoon johtavaa koulutusta ja yksi Reifeprüfung-tutkintoon johtavaa koulutusta. Lisäksi Helsingin Eurooppalainen koulu järjestää siitä erikseen säädetyn lain perusteella EB tutkintoon johtavaa koulutusta.

Lain 9 §:ssä on säädetty uskonnon opetuksen järjestämisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää opiskelijoiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnon opetusta. Opetus järjestetään tällöin sen mukaan, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan opiskelijoiden enemmistö kuuluu. Tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvat opiskelijat osallistuvat oman

uskontonsa opetukseen. Muuhun kuin edellä mainittuihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvalla vähintään kolmelle opiskelijalle, jotka eivät osallistu enemmistölle tarkoitettuun uskonnonopetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta, jos opiskelijat sitä pyytävät. Jos opiskelija kuuluu useampaan kuin yhteen uskonnolliseen yhdyskuntaan, opiskelija päättää, minkä uskonnon opetukseen hän osallistuu.

Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle opiskelijalle, joka ei osallistu enemmistölle momentissa tarkoitettuun uskonnonopetukseen, opetetaan elämäncatsomustietoa. Uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvalla opiskelijalle, jolle ei järjestetä hänen oman uskontonsa opetusta, opetetaan hänen pyynnöstään elämäncatsomustietoa. Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää elämäncatsomustiedon opetusta, jos opetukseen oikeutettuja opiskelijoita on vähintään kolme. Opiskelijalle, joka aloittaa lukiokoulutuksen 18 vuotta täytettyään, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäncatsomustietoa.

Lukion katsomusaineina opiskellaan eri uskontoja ja elämäncatsomustietoa. Katsomusaineiden opiskelu jakautui vuonna 2010 siten, että 92 prosenttia opiskeli evankelisluterilaista uskontoa, viisi prosenttia elämäncatsomustietoa, yksi prosentti ortodoksista uskontoa ja vajaa prosentti muita uskontoja. Elämäncatsomustiedon ja muiden uskontojen opiskelu on hienoisessa kasvussa. Noin prosentti opiskelijoista ei osallistunut minkään katsomusaineen opiskeluun.

Lain 11 §:n 2 momentin mukaan opetussuunnitelman tulee antaa opiskelijalle mahdollisuus yksilöllisiin opintoja koskeviin valintoihin. Jos koulutuksen järjestäjän oma opetustarjonta ei ole riittävää, tulee opetussuunnitelma laatia siten, että opiskelija voi tarvittaessa sisällyttää omaan opetusohjelmaansa opintoja myös muiden koulutuksen järjestäjien opetustarjonnasta. Säännöksen perusteella osa soveltavista kursseista voidaan esimerkiksi jättää opiskelijan vapaasti valittaviksi.

Lain 7 §:n mukaan lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmevuotinen. Opiskelijan tulee suorittaa lukion oppimäärä 24 §:n mukaan pääsääntöisesti enintään neljässä vuodessa. Laissa ei säädetä lukion jakautumisesta vuosiluokkiin eikä lukuvuodesta ja työpäivien määrästä. Koulutuksen järjestäjä päättää mm. koulutuksen lukuvuosien aloittamis- ja päättämisaikakohdista sekä loma-ajoista. Työaikojen määrittelyyn vaikuttaa käytännössä myös ylioppilastutkinto ja jatko-opintojen hakuaikakohdat sekä opettajien työaikaa koskevat virka- ja työehtosopimuksen määräykset. Koulutus voidaan järjestää edelleen myös vuosiluokkiin jaettuna. Luokalle jäämisestä säädetään asetuksella. Nykyisin lähes kaikki lukiot toimivat luokattomina. Lukiossa annettavan opetuksen määrälle ei säädetä tai määrätä ylärajaa.

Opetuskieli on lain 6 §:n mukaan joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä, jos se ei vaaranna opiskelijan mahdollisuutta seurata opetusta. Jos koulutuksen järjestäjä antaa opetusta useammalla kuin yhdellä edellä tarkoitettulla opetuskielellä, jolla opiskelija pystyy opiskelemaan, saa opiskelija valita opetuskielen. Erillisessä opetusryhmässä tai oppilaitoksessa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kuin edellä mainitulla kielellä.

Äidinkielenä opetetaan lain 8 §:n mukaan opiskelijan opetuskielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieltä. Äidinkielenä voidaan opiskelijan valinnan mukaan opettaa myös romanikieltä, viittomakieltä tai muuta oppilaan äidinkieltä. Järjestämisluvassa määrätään opetuskieli. Suurin osa lukiokoulutukseen osallistuneista opiskelijoista osallistui lukiokoulutukseen, jossa opetuskieli oli suomenkieli. Ruotsinkieliseen lukio-opetukseen osallistui yhteensä 6 800 opiskelijaa. Englanninkieliseen lukio-opetukseen osallistui 1 888 opiskelijaa. Vajaa sata opiskelijaa osallistui saksankieliseen lukiokoulutukseen.

Vuonna 2011 nuorten lukiokoulutuksessa oli 4 200 vieraskielistä opiskelijaa, eli yhteensä 3,9 prosenttia kaikista lukiokoulutuksessa opiskelevista nuorista. Lukiokoulutukseen osallistuvien maahanmuuttajien määrä ei ole merkittävästi kasvanut maahanmuuttajien määrän kasvaessa. Ammatillisessa peruskoulutuksessa vieraskielisten osuus samana vuonna oli 5,5 prosenttia.

Koulutuksen järjestäjä voi myös lain 13 §:n perusteella järjestää opiskelijoiden opiskelun toisin kuin siitä on säädetty tai määrätty, jos opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukion oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, lukion oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta tai se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Opiskelijan arviointi

Lain 17 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja 18 §:ssä ylioppilastutkinnosta. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa arvioidaan erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaa opetushallitus. Suullisen kielitaidon kokeen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Opiskelijan arvioinnista päätetään tarkemmin lukion opetussuunnitelman perusteissa.

Ylioppilastutkinnon avulla selvitetään, ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyys. Tutkintoon sisältyy äidinkielessä ja kirjallisuudessa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraissa kielissä, matematiikassa ja reaalaineissa järjestettävää kokeita. Ylioppilastutkintoon kuuluu vähintään neljä koetta. Tutkintoon osallistuvan on suoritettava äidinkielessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä valintansa mukaan kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat toisessa kotimaisessa kielessä, yhdessä vieraassa kielessä, matematiikassa ja reaalaineissa järjestettävä koe. Näiden kokeiden lisäksi tutkintoon osallistuva voi suorittaa yhden tai useamman ylimääräisen kokeen. Ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin.

Opintoihin hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen

Opiskelijaksi hakeutumisesta ja opiskelijaksi ottamisen perusteista säädetään lain 18 ja 19 §:ssä.

Opiskelijaksi pyrkivällä on oikeus vapaasti hakeutua haluamaansa lukioon. Hakumettelystä lukiokoulutukseen säädetään erikseen. Opiskelijaksi voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös henkilö, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää, mutta jolla katsotaan muutoin olevan riittävät edellytykset lukio-opinnoista suoriutumiseen. Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Asianomainen ministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2011 peruskoulun 9. luokan päättäneitä oli noin 63 200. Näistä peruskoulun päättäneistä 50 prosenttia (naisista 58 prosenttia ja miehistä 42 prosenttia) jatkoi opintojaan lukiossa ja 41 prosenttia (naisista 33 prosenttia ja miehistä 49 prosenttia) jatkoi opintoja toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Loput 9

prosenttia ei jatkanut välittömästi tutkintotavoitteista opiskelua. Nämä 9 prosenttia saattoivat kuitenkin jatkaa jossain tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa, kuten esimerkiksi peruskoulun lisäopetuksessa (kymppiluokalla) tai ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavassa ja valmistavassa koulutuksessa (ammattistartissa).

Peruskoulun jälkeisiin opintoihin hakivat lähes kaikki peruskoulun 9. luokan päättäneet opiskelijat, hakematta jätti 1,5 prosenttia peruskoulun päättäneistä.

Perusopetuksen päättäneet jatkoivat useimmin lukiokoulutukseen Uudenmaan maakunnassa ja ammatilliseen koulutukseen Pohjois-Karjalan maakunnassa. Sellaisia nuoria, jotka eivät peruskoulusta päästyään jatkaaneet missään tutkintoon johtavassa opinnoissa, oli suhteellisesti eniten Päijät-Hämeen maakunnassa.

Vuonna 2011 lukiokoulutukseen hakeutuneiden määrä edellisvuoteen nähden laski ja ammatilliseen koulutukseen hakeutuneiden määrä kasvoi. Tutkintotavoitteisen opiskelun ulkopuolelle jättäytyminen kasvoi edellisiin vuosiin verraten.

Opetushenkilöstö

Lain 30 §:n mukaan jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla toiminnasta vastaava rehtori. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla koulutuksen järjestämismuoto huomioon ottaen riittävä määrä opettajan virkoja tai työso-
pimussuhteisia opettajia. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä voi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä. Lukion opettajien kelpoisuusvaatimuksista on säädetty opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998).

Kevätlukukaudella 2013 lukiokoulutuksen rehtoreita ja opettajia oli Tilastokeskuksen opettajakyselyn ennakkotietojen mukaan 8 185, joista päätoimisia oli 7 778. Lukiokoulutuksen rehtoreista ja opettajista 7 610 työskenteli suomenkielisessä ja 575 ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa. Lukion rehtoreista ja opettajista oli naisia 66,2 prosenttia. Vähintään 50 vuotta täyttäneiden osuus rehtoreista ja opettajista oli 40,5 prosenttia. Ruotsinkielisen lukiokoulutuksen henkilöstö oli keskimäärin nuorempaa kuin suomenkielisen.

Lukion rehtoreista ja opettajista 93,5 prosenttia oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään kevätlukukaudella 2013. Suomenkielisen lukiokoulutuksen henkilöstön muodollinen kelpoisuustilanne oli hieman parempi kuin ruotsinkielisen lukiokoulutuksen. Suomenkielisessä lukiokoulutuksessa hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten rehtoreiden ja opettajien osuus oli 93,7 ja ruotsinkielisessä 91,1 prosenttia.

Kelpoisuustilanne oli kokonaisuutena tarkasteltuna hieman parempi kevätlukukaudella 2013 kuin kevätlukukaudella 2010, jolloin muodollisesti kelpoisten osuus lukiokoulutuksen rehtoreista ja opettajista oli 93,1 prosenttia. Keväällä 2010 muodollisesti kelpoisten osuus rehtoreista ja opettajista oli suomenkielisessä lukiokoulutuksessa 93,4 ja ruotsinkielisessä 89,8 prosenttia.

Kevätlukukaudella 2013 lukiokoulutuksen rehtoreista ja päätoimisista opettajista muodollinen kelpoisuus hoitamaansa tehtävään oli 95,6 prosentilla, suomenkielisessä lukiokoulutuksessa vastaava osuus oli 95,7 ja ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa 94,1 prosenttia.

Oppiaineittain tarkasteltuna muodollisesti kelpoisten opettajien suhteellinen osuus päätoimisista opettajista vaihteli jonkin verran paitsi lukioden opetuskielen mukaan niin myös oppiaineittain, joskin osassa oppiaineita opettajien määrä on aika vähäinen, ja yksikin opettaja voi merkitä isoa osaa prosenttiosuudessa.

1.2 Lukiokoulutuksen yleiset valtakunnalliset tavoitteet

Valtioneuvoston asetuksen (955/2002) luvussa 2 säädetään lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista. Asetuksen 2 §:ssä säädetään lukiosta opiskeluympäristönä. Lukion tulee olla opiskelijalle henkisesti ja fyysisesti turvallinen, oppimisen ja osallistumisen mahdollistava avoin ja myönteinen opiskeluympäristö ja sen tulee tukea vuorovaikutteisuutta sekä oppilaitoksen sisällä että yhteydenpidossa ympäristöön. Opiskelijan itsenäisen toiminnan ja vastuullisuuden lisäksi lukiossa korostetaan opiskelijan asemaa osana opiskeluyhteisöä.

Asetuksen 3 §:ssä säädetään opetuksen tavoitteista. Lähtökohtana opetuksessa on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Tavoitteena on, että opiskelija oppii arvostamaan luonnon ja kulttuurien monimuotoisuutta. Opetuksen tulee tukea opiskelijan kasvua aikuisen vastuuseen omasta ja muiden ihmisten hyvinvoinnista, elinympäristön tilasta sekä kansalaisyhteiskunnan toimivuudesta. Opiskelijaa perehdytetään elinkeinoelämään ja yrittäjyyteen. Opiskelijan kulttuuri-identiteettiä sekä kulttuurien tuntemusta syvennetään.

Opetuksen pitää kannustaa opiskelijaa toimimaan opiskeluyhteisössä ja yhteiskunnassa paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Tavoitteena on, että opiskelija oppii edistämään yhdessä muiden kanssa ihmisoikeuksia, demokratiaa, tasa-arvoa ja kestävää kehitystä. Tavoitteena on, että opiskelija omaksuu hyvät tavat ja osaa ilmaista kulttuuri-identiteettiään sekä että hän tiedostaa oman persoonallisen erityislaatunsa.

Tarpeellisista tiedoista ja taidoista on säädetty asetuksen 4 §:ssä. Opiskelijalle tulee antaa jatko-opintojen, kansalaisena toimimisen ja laadukkaan elämän kannalta hyvä yleissivistys. Tietoja ja taitoja syvennetään sekä annetaan laajat yleistiedot ihmisestä, yhteiskunnasta, kulttuureista ja luonnosta. Tavoitteena on, että opiskelijalla on hyvät tietoyhteiskuntataidot. Häntä harjaannutetaan käyttämään niitä tiedonhankintaan ja viestintään, hallitsemaan mediaosaamisen perustaidot sekä arvioimaan kriittisesti tietoa. Opiskelijalle opetetaan yhteistyötaitoja, jotka mahdollistavat toimimisen itsenäisesti ja ryhmässä. Opetuksen tulee harjaannuttaa opiskelijaa monipuolisesti itseilmaisussa ja vuorovaikutustaidoissa ja ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti molemmilla kotimaisilla kielillä sekä vähintään yhdellä vieraalla kielellä. Opetuksen on tarjottava esteettisiä kokemuksia sekä elämyksiä eri taidemuodoista.

Asetuksen 5 §:ssä on säädetty elinikäinen oppiminen ja itsensä kehittämisestä. Sen mukaisesti opetuksen on kehitettävä opiskelijan opiskelutaitoja ja opiskelijan kykyä arvioida opiskelutaitojaan. Opiskelijaa tuetaan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittymistarpeensa oppijana ja käyttämään hänelle soveltuvia opiskelumenetelmiä. Opiskelijaa harjaannutetaan omien valintojen suunnitteluun ja tekemiseen sekä vastuuseen valinnoistaan. Tavoitteena on, että opiskelija sisäistää elinikäisen oppimisen merkityksen. Häntä tuetaan luottamaan opiskelutaitoihinsa sekä tekemään jatko-opintosuunnitelmia. Opetuksen on luotava valmiuksia opiskelijan oman tehtävän löytämiseksi yhteiskunnassa ja työelämässä.

Aikuisille annettavan opetuksen erityisistä tavoitteista on säädetty 6 §:ssä. Sen mukaisesti aikuisille annettavaa opetusta kehitetään yleissivistävänä opetuksena. Opetuksen tulee tarjota monipuoliset edellytykset perus-, jatko- ja täydennyskoulutukseen sekä opiskelijan elinikäiseen itsensä kehittämiseen osana aikuiskoulutusta. Aikuisille annettavassa opetuksessa tulee antaa tutkintotavoitteisen opetuksen lisäksi suoritustavoitteisesti opiskelevien aineopiskelijoiden sekä muiden erityisryhmien opetusta, joissa otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet. Tavoitteena on, että aikuisopiskelija saa yleissivistävän tiedon lisäksi sellaisia opiskelu-, kieli- ja viestintätaitoja sekä tietoteknisiä taitoja, joita tarvitaan sekä jatko-opintoihin että työllistymiseen ja työelämässä menestymiseen. Opetuksen

tulee kehittää valmiuksia elinikäiseen oppimiseen sekä tukea opiskelijan persoonallisuuden kasvua.

Valtioneuvosto on käyttänyt sille lukiolaissa säädettyä toimivaltaa päättää erikseen aikuisten koulutuksen tavoitteista ja tuntijaosta. Lukiokoulutuksen kehittämishdotuksia valmistellut ministeriön työryhmä esitti, että aikuisten omaleimaisuus turvataan aikuisille tarkoitettulla tuntijaolla ja opetussuunnitelman perusteilla ja että aikuisten ja nuorten oppimäärien vastaavuutta selkiytettäisiin opiskelijan siirtyessä nuorten lukiokoulutuksesta aikuisopiskelijaksi.

Lukiopedagogiikan arvioinnissa (2009) lukio todettiin toimivaksi ja antavan mahdollisuudet yksilöllisiin joustaviin opintoihin. Parannettavaa oli muun muassa opetuksen vuorovaikutteisudessa ja opetuksen mukaansatempaavuudessa. Opiskelu koettiin liian kiireelliseksi ja opetus liian opettajakeskeiseksi. Myös yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen opiskelua kaivattiin.

Arviointineuvosto arvioi (2010) lukion tuntijaon ja opetussuunnitelman perusteiden toimivuutta. Arvion mukaan tuntijako toimi ja toteutui kohtuullisen hyvin. Opiskelijat eivät kuitenkaan olleet yhdenvertaisessa asemassa kurssitarjontamahdollisuuksien suhteen. Tuntijaon toimeenpano on ollut pienissä lukiossa haasteellisempaa kuin suurissa. Opetussuunnitelman perusteet olivat olleet toimivat. Ne olivat antaneet hyvän ja valtakunnallisesti yhtenäisen pohjan opetuksen järjestämiselle ja toteuttamiselle. Kuitenkin opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet olisivat voineet olla paremmat ja koulun yhteys ympäröivään yhteiskuntaan nykyistä vahvempi.

Lukion antamiin jatkokoulutusvalmiuksiin kohdentuneen arviointineuvoston arvioinnin (2012) mukaan lukio antaa opiskelijoille laaja-alaisen yleissivistyksen ja myönteisen asenteen jatko-opintoihin. Opiskelijoilla on myös hyvät tiedolliset perusvalmiudet korkeakouluopinnoille. Suurimmat puutteet liittyvät asioiden syvällisempään ymmärtämiseen, suomen kielen kirjalliseen osaamiseen, matematiikan hallintaan, ruotsin kieleen sekä yhteiskunnallisten asioiden ymmärtämiseen. Samoin opintojen pirstaleisuus, puutteet opiskelijoiden itseohjautuvuudessa ja työelämätaidoissa sekä lukioden opinto-ohjauksessa nousivat arvioinnissa esille. Kuitenkin lukion opetussuunnitelman perusteissa esitettyjen oppimistavoitteiden määrä on oppimisen kannalta liian laajaa ja pirstaleista. Kaikkia lukiolle asetettuja tavoitteita ei saavuteta, eikä opiskelijalle muodostu kokonaiskuvaa opinnoistaan. Samoin lukiossa tulee varmistaa myös sellaisten yleisten taitojen oppiminen, joita ei arvioida ylioppilastutkinnossa. Erityisesti olisi panostettava tietoteknisiin valmiuksiin, kriittisyyteen, oppimaan oppimisen taitoihin, itseohjautuvuuteen ja työelämävalmiuksien vahvistamiseen. Opinto-ohjausta tulisi myös uudistaa perusteellisesti.

Jyväskylän yliopiston historian ja yhteiskuntaopin oppimiseen kohdentuneen tutkimuksen (Kasvatus 4/2013) mukaan lukiolaisilla on vaikeuksia tulkita keskenään ristiriitaisia lähteitä, ja vain harva pystyy niin sanottuun rivien välistä lukemiseen. Suurin osa kykeni erottamaan ensimmäisen ja toisen käden lähteet toisistaan, mutta vain osa pohtimaan tämän vaikutusta lähteiden luotettavuuteen. Tutkimuksen perusteella voi arvioida lukiolaisten lähteiden kriittisen tulkitsemisen taidoissa olevan kehittämistarvetta.

Perusopetuksen valtakunnallisten arviointien mukaan (mm. Tutkimuksia 347/2013, Helsingin yliopisto) oppimistulokset perusopetuksen eräissä keskeisissä oppiaineissa kuten matematiikka ovat kääntyneet laskuun. Tällä ilmiöllä on heijastevaikutuksia lukiokoulutukseen. Etenkin opiskelijoilla, joiden perusopetuksen opintomenestys on kauttaaltaan heikompaa, lukiokoulutuksen opiskelu voi tuottaa entistä suurempia vaikeuksia. Usein heikkoon opintomenestykseen liittyy keskimääräistä heikompi motivaatio sekä itseluottamuksen puute oppijana.

1.3 Lukiokoulutuksen tuntijako

Rakenteelliset muutokset

Voimassa oleva tuntijaon rakenne muotoutui valtioneuvoston 1993 antamassa lukion tuntijakopäätöksessä (N:0 835/1993). Pakollisia oppiaineita oli 16. Lukiolain (629/1998) säätämisen yhteydessä tuntijakoon tehtiin ainoastaan eräitä lakitekniisiä muutoksia. Historia ja yhteiskuntaoppi sekä liikunta ja terveystieto muodostivat kumpikin omat kokonaisuutensa. Psykologia oli opiskelijalle valinnainen oppiaine. Tuntijakoa tarkennettiin valtioneuvoston asetuksella (615/2001). Tällöin liikunta- ja terveystieto erotettiin erillisiksi oppiaineiksi ja lisättiin terveystietoon kaksi syventävää kurssia, joita koulutuksen järjestäjän tuli tarjota opiskelijoille 1.8.2002 lukien. Muutoksen seurauksena terveystieto sisällytettiin myös mukaan ylioppilastutkintoon. Mainitulla asetuksen muutoksella myös hieman tarkennettiin asetustekstiä soveltavien kurssien osalta.

Opiskelijan pakollisten kurssien määrä vuoden 1993 tuntijaossa, 45–49, oli voimassa olevassa asetuksessa säädettyä alhaisempi. Valtakunnallisia ja koulutuksen järjestäjän päättävissä olevia syventäviä kursseja ei ollut eritelty toisistaan, ainoastaan päätetty syventävien kurssien oppiainekohtaisista vähimmäismääristä.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa 1994 opetuksen tavoitteista päätettiin kursikohtaisesti, mutta varsin yleisellä tasolla. Syventävien opintojen osalta päätettiin vain opetuksen yleis- ja ominaispiirteitä. Menettely oli ongelmallinen ylioppilastutkinnon osalta etenkin kun tehtävien laadinnan tulisi perustua pakollisten kurssien lisäksi myös syventäviin kursseihin. Soveltavien kurssien tavoitteena oli syventää ja eheyttää lukio-opintoja.

Valtioneuvoston voimassa olevassa asetuksessa (655/2002) opiskelijalle pakollisia oppiaineita on 18. Yhteiskuntaoppi on säädetty omaksi erilliseksi oppiaineeksi. Psykologia muuttui aiemmasta valinnaisesta oppiaineesta pakolliseksi. Pakollisia kursseja on 47–51. Valinnaisuutta on vähennetty 2000-luvulla. Samoin aikaisemmasta poiketen on säädetty syventävinä opintoina tarjottavien valtakunnallisten kurssien määrä. Niiden lisäksi koulutuksen järjestäjä voi tarjota omia oppiaineisiin liittyviä syventäviä opintoja. Ylioppilaskirjoitustehtävät valmistellaan pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien pohjalta. 2000-luvulla tehdyt asetusmuutokset tuntijaossa ovat vähentäneet opiskelijan valinnaisuutta.

Asetuksen 3 luvussa on säädetty nuorille annettavasta tuntijaosta. Sen mukaisesti lukion opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Syventävät kurssit ovat pääasiassa pakollisiin kursseihin välittömästi liittyviä jatkokursseja, joita opiskelijalle tulee tarjota valittaviksi. Soveltavat kurssit ovat eheyttäviä kursseja, jotka sisältävät aineksia eri oppiaineista, menetelmäkursseja taikka saman tai muun koulutuksen järjestäjän tarjoamia ammatillisia opintoja tai lukion tehtävään soveltuvia muita opintoja. Soveltaviin kursseihin voivat kuulua myös taito- ja taideaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Soveltavat kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus sisällyttää opintoihinsa soveltaviksi kursseiksi myös edellä tarkoitettuja muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä opintoja.

Voimassa olevassa tuntijaossa pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi voi olla koulutuksen järjestäjän päättämiä syventäviä ja soveltavia kursseja. Suurissa kouluissa mahdollisuudet tarjota valtakunnallisten kurssien lisäksi muita valinnaisia kursseja ovat paremmat kuin pienissä kouluissa. Opiskelijalla on kuitenkin subjektiivinen oikeus saada tarjolle asetuksessa säädetty opinnot siten, että lukion oppimäärä on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa.

Asetuksen 8 §:ssä on säädetty nuorille annettavasta opetuksen tuntijaosta ja 9 §:ssä aikuisille tarjottavasta tuntijaosta. Nuorille annettavan lukiokoulutuksen tuntijako on kuvattu liitteessä 1 ja aikuisten liitteessä 2.

Valinnat

Vieraat kielet

Perusopetuksen aikana valittujen kielten A1, A2, B1 ja B2 opiskelu jatkuu lukiokoulutuksen aikana. Lukiossa alkavana kielenä on B3-kieli. Ruotsinkielisten ja suomenkielisten lukioitten kieliohjelmat eroavat jonkun verran toisistaan. Kieliopintojen osalta tarkastellaan sekä ruotsin- että suomenkielisten lukioitten kielivalintoja yhdessä.

Lukiokoulutuksessa opiskelija jatkaa peruskoulussa vuosiluokilla 1–6 aloittamansa A1-kielen opiskelua A-kielenä. Opiskelijan vapaaehtoisena perusopetuksessa aloittamansa kieli jatkuu A2-kielen opiskeluna. Opiskelija voi opiskella useampaa kuin yhtä A-kieltä. Lähes kaikki lukiokoulutuksen osallistuneet opiskelivat englanninkieltä A-kielenä, vuosien aikana englanninkielen osuus koko oppimäärän suorittaneista on ollut noin 98–99 prosenttia. Ruotsinkieli A-kielenä on vuosittain noin 7–8 prosentilla opiskelijoista. Suomenkielen osuus on noin 6 prosenttia. Saksan, ranskan ja venäjän osuus A-kielenä on laskenut.

Taulukko 8. Lukion koko oppimäärän vuosina 2008–2011 suorittaneet, opiskelemissä kielten mukaan

A1-kieli	Lukion koko oppimäärän suorittaneiden kielivalinnat				Lukion koko oppimäärän suorittaneista (%)			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Englanti	31 054	31 236	30 486	30 591	98,8	99,6	98,9	99,5
Ruotsi	2 388	2 687	2 523	2 536	7,6	8,6	8,2	8,2
Suomi	1 924	1 983	2 045	1 983	6,1	6,3	6,7	6,4
Ranska	703	770	634	584	2,2	2,5	2,1	1,9
Saksa	2 250	1 991	1 804	1 637	7,2	6,4	5,9	5,3
Venäjä	217	237	171	172	0,7	0,8	0,6	0,6
Saame	3	0	3	2	0,0	0,0	0,0	0,0
Latina	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0
Espanja	8	7	11	52	0,0	0,0	0,0	0,2
Italia	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,9
Muu kieli	1	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Yhteensä</i>	38 548	38 911	37 677	37 557	31 054	31 350	30 818	30 773

Opiskelija voi opiskella useammassa kuin yhdessä kielessä

Lähde: Tilastokeskus – Opetushallituksen WERA – web-raportointi

Perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 opiskellaan B1-kielenä pääasiassa ruotsinkieltä. B2-kielenä opiskellaan saksaa tai ranskaa. Saksan ja ranskan opiskelu B-kielenä on laskenut vuosina 2008–2010. Espanjan ja venäjän kielen opiskelu sitä vastoin on kasvanut. Latinan ja Italian opiskelun osuudet ovat pysyneet lähes samoina.

Taulukko 9. Lukion koko oppimäärän vuosina 2008–2010 suorittaneet opiskelemissa B2- ja B3-kielten mukaan

B2- ja B3-kieli	Lukion koko oppimäärän suorittaneiden B-kielten valinnat				Lukion koko oppimäärän suorittaneista (%)			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Englanti	17	9	16	6	0,1	0,0	0,0	0
Ruotsi	10	3	8	11	0,0	0,0	0,0	0
Suomi	38	48	37	34	0,1	0,2	0,1	0,1
Ranska	2 602	2 347	2 248	2 021	8,3	7,5	7,3	6,6
Saksa	3 920	3 420	3 092	2 907	12,5	10,9	10,0	9,4
Venäjä	554	687	659	662	1,8	2,2	2,1	2,2
Saame	9	6	7	4	0,0	0,0	0,0	0
Latina	97	164	109	68	0,3	0,5	0,4	0,2
Espanja	1 237	1 419	1 561	1 729	3,9	4,5	5,1	5,6
Italia	261	268	261	194	0,8	0,9	0,8	0,6
Muu kieli	4	53	19	3	0,0	0,2	0,1	0
Yhteensä	8 749	8 424	8 017	7 639	3 442	31 350	30 818	30 773

Lähde: Tilastokeskus

Matematiikka

Lukion päättötodistuksen suorittaneista vuosina 2008–2011 vajaat 42 prosenttia oli pitkän matematiikan suorittaneita, heistä naisia oli noin 48 prosenttia. Lyhyen oppimäärän suorittaneita oli 56–58 prosenttia, heistä naisia oli 65 prosenttia.

Taulukko 10. Pitkän ja lyhyen matematiikan suorittaminen vuosina 2008–2010

Vuosi	Pitkä oppimäärä	Lyhyt oppimäärä	Yhteensä
2008	13 068	18 374	31 442
2009	13 228	18 122	31 350
2010	13 360	17 458	30 818
2011	12 726	18 025	30 751

Opiskelijoiden jakautuminen opiskellun oppimäärän mukaan (%)			
2008	41,6	58,4	100,0
2009	42,2	57,8	100,0
2010	43,3	56,7	100,0
2011	41,4	58,6	100,0
Naisten osuus oppimäärien opiskeluista (%)	45,9	65,5	
	47,9	65,2	
	48,7	65,1	
	47,9	65,1	

Lähde: Tilastokeskus – Opetushallituksen WERA – web-raportointipalvelu

Luonnontieteet

Vuonna 2011 luonnontieteellisten aineiden syventävien kurssien suorittamisen määrä on laskenut edellisestä vuodesta. Syventävien kurssien opiskelu on suosituinta biologian opinnoissa. Naisten osuus luonnontieteiden opinnoissa on ollut noin 50 prosenttia. Syventävien luonnontieteiden kurssien opiskelijoista naisia oli eniten biologiassa (62 %) ja vähiten fysiikassa (26 %).

Taulukko 11. Lukion koko oppimäärän vuonna 2011 suorittaneet opiskelemissa luonnontieteiden (fysiikka, kemia, biologia ja maantiede) syventävien kurssien mukaan

Oppiaine	2011	Naisia (%)	Laajan oppimäärän suorittaneet päättötodistuksen saaneista (%)*
Fysiikka	4 871	26,1	15,8
Kemia	5 232	42,4	17,0
Biologia	7 564	61,9	24,6
Maantiede	4 241	49,9	13,8

*Laajaksi oppimääräksi on katsottu ne opinnot, joissa fysiikassa on suoritettu vähintään kuusi, kemiassa vähintään kolme sekä biologiassa ja maantieteessä kummassakin vähintään kaksi syventävää kurssia.

Lähde: Tilastokeskus – Opetushallituksen WERA – web-raportointi

Katsomusaineet

Lukion katsomusaineina opiskellaan eri uskontoja ja elämäkatsomustietoa. Katsomusaineiden opiskelu vuonna 2010 jakaantui siten, että evankelis-luterilaista uskontoa opiskeli 91,9 prosenttia, ortodoksista uskontoa opiskeli 1,2 prosenttia, elämäkatsomustietoa 5,2 prosenttia ja 1,2 prosenttia lukiolaisista ei osallistunut katsomusaineiden opiskeluun.

Taulukko 12. Katsomusaineiden valinnat

Katsomusaine	2009		2010		2011	
	Opiskelijoita	(%)	Opiskelijoita	(%)	Opiskelijoita	(%)
Evankelis-luterilainen	28 874	92,1	28 259	91,7	28 269	91,9
Ortodoksinen uskonto	376	1,2	355	1,2	337	1,1
Muut uskonnot	162	0,5	229	0,7	178	0,6
Elämäkatsomustieto	1 612	5,1	1 634	5,3	1 607	5,2
Ei osallist. katsomusaineiden opiskeluun	326	1,0	341	1,1	360	1,2
<i>Yhteensä</i>	31 350	100,0	30 818	100,0	30 751	100,0

Lähde: Tilastokeskus – Opetushallituksen raportointitietokanta ROPTI

Erilliskysely

Tilastokeskus kokoaa tietoja vieraiden kielten, matematiikan, fysiikan, kemian, biologian, maantieteen ja katsomusaineiden uskonto ja elämäkatsomustieto ainevalinnoista. Viimeisimmät valintatiedot ovat vuodelta 2011. Muiden oppiaineiden valinnoista opetus- ja kulttuuriministeriö teki kouluille osoitetun Webropol-kyselyn (liite 3) syys-lokakuussa 2013. Kyselyyn vastasi 212 koulua ja valintatiedot koskivat 18 096 nuorten tuntijaon mukaan ja 1 039 aikuisten tuntijaon mukaan lukion oppimäärän vuonna 2012 suorittaneen opiskelijan valintoja. Kyselyn tuloksia voidaan pitää ainoastaan suuntaa antavana.

Taulukko 13. Nuorten tuntijaon mukaan suorittaneiden valitsemat valtakunnalliset syventävät kurssit oppiaineittain vuonna 2012 valmistuneilla

	Valinnut				
	1 kurssin	2 kurssia	3 kurssia	4 kurssia	Yhteensä
Äidinkieli ja kirjallisuus	23,4	60,6	15,4	26,6	99,4
Filosofia	8,7	4,2	4,0		16,9
Psykologia	14,8	9,5	10,1		61,0
Historia	14,4	19,7			34,1
Yhteiskuntaoppi	16,0	23,4			39,4
Liikunta	36,0	17,6	10,0		63,6
Musiikki	10,9	4,9	2,8		18,6
Kuvataide	15,5	8,1	4,6		28,2
Terveystieto	17,1	32,2			49,3
Opinto-ohjaus	18,0				18,0

Lähde: Webropol-kysely kouluille. Syksy 2013. OKM

Taulukko 14. Aikuisten tuntijaon mukaan suorittaneiden valitsemat valtakunnalliset syventävät kurssit oppiaineittain vuonna 2012 valmistuneilla

	Valinnut				
	1 kurssin	2 kurssia	3 kurssia	4 kurssia	Yhteensä
Äidinkieli ja kirjallisuus	60,7		16,9		60,7
Filosofia	4,5	4,5			9,0
Psykologia	29,8	16,6			63,3
Historia	36,2	17,8			54,0
Yhteiskuntaoppi	28,6	15,8			44,4
Liikunta	32,4	8,3	7,8		48,5
Musiikki	17,8	6,1	0,4		24,3
Kuvataide	22,3	4,2			26,6
Terveystieto	29,2	28,5			57,7

Lähde: Webropol-kysely kouluille. Syksy 2013. OKM

Äidinkieli ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus on kaikille pakollinen oppiaine, jonka vuoksi opiskelijat suorittavat runsaasti myös valtakunnallisia syventäviä kursseja. Kyselyn mukaan lähes kaikki nuorten tuntijaon mukaan lukion oppimäärän suorittaneet olisivat valinneet vähintään yhden valtakunnallisen syventävän kurssin ja yli 15 prosenttia olisi valinnut kaikki kolme kurssia. Aikuisilla syventävän kurssin olisi valinnut runsaat 60 prosenttia.

Liikunta, terveystieto

Asetuksen muutoksella (15.2.2007/183) säädettiin alle 18-vuotiaana lukio-opinnot aloittaneiden osalta, että opiskelijan tulee jakaa pakollisten liikunnan kurssien opiskelu vähintään kahdelle lukuvuodelle. Osa opiskelijoista oli suorittanut pakolliset liikunnan kurssit heti lukion alussa, jolloin heillä ei ollut sen jälkeen liikuntaa laisinkaan. Liikunnan valtakunnallisia syventäviä kursseja on valinnut lähes 64 prosenttia oppimäärän suorittaneista. Vastaavasti terveystietoa oli valinnut vajaat 50 prosenttia. Aikuisopiskelijoille kyseiset oppiaineet ovat valinnaisia, lukuun ottamatta alle 18-vuotiaana lukio-opintonsa aloittaneita. Liikunta sekä terveystieto ovat olleet myös aikuisten tuntijaon mukaan valmistuneilla runsaasti valittuja oppiaineita.

Monet sidosryhmät ovat kiinnittäneet huomiota liikunnan tarpeellisuuteen ja säännöllisyyteen sekä liikuntatottumusten luomiseen lukiossa osana elinikäistä oppimista.

Opinto-ohjaus

Oppituntien lisäksi opinto-ohjauksessa opiskelijalle annetaan muuta ohjausta. Ohjauksen tilaa on viimeisen kymmenen vuoden aikana selvitelty ja tutkittu. Keskeinen tulos on, että se on määrällisesti riittämätöntä, etenkin jatko-opintoihin ohjauksen ja henkilökohtaisen ohjauksen osalta. Lukiodien väliset erot ovat huomattavat. Osalla opiskelijoista jatko-opintosuunnitelmat ovat olleet vielä selkiytymättömät, ja osa on puolestaan jo tiennyt, mihin lukio-opintojen jälkeen tähtää, joten ohjaustarve on yksilöllistä. Korkeakouluopiskelijat kokivat, että heillä olisi tullut olla lukioaikana merkittävästi enemmän ohjausta. Opinto-ohjauksen valtakunnallisen syventävän kurssin oli valinnut 18 prosenttia oppimäärän suorittaneista.

Taideaineet

Musiikin syventäviä valtakunnallisia kursseja oli valinnut noin 18 prosenttia ja kuvataiteen 27 prosenttia nuorista. Etenkin taideaineissa suoritetaan lukiodiplomeja myös soveltavien kurssien yhteydessä.

Psykologia ja historia

Psykologia oli suosituimpia oppiaineita, yli 61 prosenttia nuorista oli valinnut syventäviä kursseja. Filosofaa oli vastaavasti valinnut noin 17 prosenttia.

Historia ja yhteiskuntaoppi

Historia sekä yhteiskuntaoppi olivat molemmat olleet suhteellisen suosittuja oppiaineita. Historian valtakunnallisia syventäviä kursseja oli valinnut yli puolet nuorista ja yhteiskuntaoppi hieman vajaat puolet.

Yhteiskuntaoppi muodostuu useasta eri yliopistollisesta oppiaineesta: taloustieteestä, sosiologiasta, oikeustieteestä ja yhteiskuntapolitiikasta. Oppiaineen heterogeeninen luonne luo haasteen rakentaa oppiaineesta koherenttia kokonaisuutta.

Valinnaisuus lukio-opinnoissa

Erityinen koulutustehtävä

Voimassa olevan asetuksen (955/2002) siirtymäsäännöksellä säädettiin erityisen koulutustehtävän saaneille koulutuksen järjestäjille myönnettyjen erityisten koulutustehtävien raukeamisesta viimeistään 31. päivänä heinäkuuta 2005. Sen seurauksena koulutuksen järjestäjät hakivat tehtäville jatkoa.

Erityisen koulutustehtävän historia ulottuu jo 70-luvulle, jolloin ryhdyttiin yhtenäistämään käytössä olleita erilaisia lukusuunnitelmia yhtenäiseen ylioppilastutkintoon vedoten. Yhtenäistetty valtakunnallinen lukusuunnitelma (tuntijako ja opetussuunnitelma) ei juuri tällöin mahdollistanut koulukohtaista tai opiskelijakohtaista valinnaisuutta. Tässä yhteydessä kuitenkin haluttiin mahdollistaa muutamille taidepainotteiselle lukiolle valtakunnallista lukusuunnitelmaa suurempi taideaineiden painottaminen.

Erityisen tehtävän lupien määrä kasvoi 1980- ja 90-luvuilla, siten että luvan piirissä olevia kouluja on tällä hetkellä noin 70. Järjestämislupa on järjestäjä-, ei lukiokohtainen.

Valtioneuvoston asetuksen (955/2002) voimaan tulon myötä siihen saakka voimassa olleet erityisen koulutustehtävän tuntijaot raukesivat. Sen seurauksena koulutuksen järjestäjät hakivat tehtäville jatkoa. Ministeriö päätti 2003–2004 hakemusten perusteella erityisistä koulutustehtävistä ja niihin sisältyvistä oikeuksista poiketa valtakunnallisesta tuntijaosta. Tällöin aikaisemmin hyvin erilaisia koulukohtaisia tuntijakoja yhteismitallistettiin.

Suomalaisen lukion tuntijaolle perustuvat erityiset koulutustehtävät, joita on ehdoton enemmistö erityisistä tehtävistä, omaavat ministeriön päätöksen mukaisesti hieman suuremman valinnaisuuden kuin valtakunnallinen tuntijako mahdollistaa. Erityisen koulutustehtävän mukaisesti opiskelijat, jotka suorittavat vähintään 12 kurssia oppilaitoksen opetussuunnitelmassa määriteltyjä erityisen koulutustehtävän mukaisia opintoja, ovat oikeutettuja vähentämään valtioneuvoston asetuksen (955/2002) 8 §:n mukaisten pakollisten kurssien määrästä kahdeksan kurssia. Opiskelijan tulee kuitenkin suorittaa vähintään puolet lukion jokaisen pakollisen oppiaineen pakollisista kursseista. Erityisen koulutustehtävän mukaisten kurssien tulee olla muita kuin opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja. Poikkeuksen muodostavat luonnontiedepainotteinen sekä kielten opetus, joissa erityisen tehtävän mukaiset opinnot voivat muodostua oppilaitoskohtaisten kurssien ohella osittain myös valtakunnallisista syventävistä kursseista.

Oman kokonaisuutensa erityisiä koulutustehtäviä muodostavat kansainväliseen ylioppilastutkintoon (IB) johtavat opinnot, joita järjestetään 16 lukiossa sekä Helsingin Saksalainen koulu, jossa järjestetään Reifeprüfung -tutkintoa. Kansainvälisiä tuntijakomalleja on esitelty muistion liitteessä 1.

Valtakunnallisesti lukiokoulutuksessa on muotoutunut ns. usean tuntijaon tilanne. Pääosa opiskelijoista opiskelee valtakunnallisen tuntijaon mukaisesti, mutta varsin suuri joukko opiskelijoista on oikeutettu tätä valinnaisempaan erityisen koulutustehtävän tuntijakopoikkeamaan erityisen tehtävän lukioissa.

Käytännössä poikkeama valtakunnallisesta tuntijaosta on edellä kuvattua pienempi, koska suomalainen ylioppilastutkinto rajoittaa pakollisten kurssien poisvalintaa opiskelijoilla edellyttämällä opiskelijan opiskelemaan valtakunnalliset pakolliset kurssit kirjoitusaineissa.

Voimassa olevan tuntijaon arviointia

Suuri rakenteellinen muutos suomalaisen lukiokoulutuksen tuntijaossa tapahtui vuoden 1993 tuntijaossa. Tällöin tuntijaon rakennetta muutettiin runsaasti pakollisia opintoja sisältäneestä oppimäärästä suhteellisen paljon opiskelijalle valinnaisuutta mahdollistavaksi oppimääräksi. Aikaisempi tuntijako muistutti paljolti saksalaisen kulttuurialueen lukio-koulutusta. Yhdeksänkymmentäluvun tuntijaon myötä rakenne alkoi muistuttaa runsaasti valinnaisuutta omaavaa angloamerikkalaista lukiota säilyttäen kuitenkin edelleen tiukan oppiainejakoisuuden. Muutos yhdessä luokattoman toimintamuodon kanssa lisäsi opiskelun pirstaleisuutta. Näin opiskelijan opiskeltava oppimäärä monissa oppiaineissa saattoi koostua vain yhdestä pakollisesta kurssista. Oppiaineiden pirstaleisuutta oppiaineiden sisällä lisäsi kurssien itsenäisyys ja toisistaan riippumattomuus, jolla osaltaan oli haluttu parantaa luokattoman toimintamuodon toimivuutta. Eri oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja sisällöt eivät pääsääntöisesti myöskään kytkeytyneet toisiinsa vaan olivat määräytyneet toisistaan riippumatta. Suomalaisen lukion uudistamiseen 90-luvulla ei kuitenkaan sisältynyt angloamerikkalaisessa sekä International Baccalaureate-opinnoissa ilmeneviä teoreettisia ja toiminnallisia opintoja kuten esimerkiksi yhteisöllisyys- tai vapaaehtoisuus-toimintaa ja Theory of Knowledge -tyyppisiä opintoja.

Lukioiden koko vaihtelee 20:sta 1 300 opiskelijaan. Tuntijaon antamat mahdollisuudet ja velvoitteet on voitu toteuttaa eri tavoin niin suurissa kuin pienissä kouluissa. Arviointitiedon mukaan opiskelijat eivät ole olleet yhdenvertaisessa asemassa kurssitarjontamahdollisuuksien suhteen. Tuntijaon toimeenpano on ollut pienissä lukiossa haasteellisempaa kuin suurissa.

Suomalaisen lukion ominaispiirre on myös valtakunnallisen tuntijaon rinnalle synnytetty valtakunnallista tuntijakoa valinnaisempi erityisen koulutustehtävän tuntijako. Erityisen koulutustehtävän tuntijaon mahdollistaman valinnaisuuden piirissä on varsin suuri joukko opiskelijoita. Erityisen koulutustehtävän peruste on kyseisen koulutuksen alueellinen tai valtakunnallinen tarve ja järjestämisedellytykset ja niihin liittyvä peruste poiketa valtakunnallisesta tuntijaosta. Yhteiskunnan ja koulutustarpeiden muuttuessa myös näiden erityisten koulutustarpeiden olemassaoloa, toteutumista ja toteutettavan valtakunnallisen tuntijakouudistuksen antamia mahdollisuuksia tulisi uudistuksen yhteydessä voida laajemmin arvioida.

Valinnaisuuden lisääminen lukion tuntijaossa toisi lisäjoustoa etenkin laajaa opinto-ohjelmaa ja kokonaiskurssimäärä suorittaville opiskelijoille. Erilliskyselyn mukaan runsas neljäsosa lukion oppimäärän suorittaneista opiskeli vähintään 80 kurssia tai enemmän.

Taulukko 15. Lukion oppimäärän (nuorten tuntijako) vuonna 2012 suorittaneiden opiskelijoiden kokonaiskurssimäärät.

	Kokonaiskurssimäärä		
	75–79	80–84	85–
Prosenttia	73,3	15,4	11,3

Lähde: Webropol kysely: Syksy 2013. OKM

Valtaosalla, 73,3 prosentilla, oppimäärän suorittaneista lukion kokonaiskurssimäärä jäi alle 80:en kurssin. Valmistuneista vain runsaalla 10 prosentilla oppimäärän laajuus ylitti 85 kurssia, joka vastaa ajallisesti noin vajaan puolen vuoden opiskelua.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on lukiolain mukaisesti antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa. Koulutuksen tulee tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi koulutuksen tulee tukea opiskelijoiden edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen elämänsä aikana. Nuorten lukiokoulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Ehdotuksen tavoitteena on yleissivistyksen vahvistaminen. Opiskelijoilla tulisi olla jatko-opintojen ja työelämän kannalta tarvittavat tiedot ja taidot. Tulevan yhteiskunnan kehityksen seurauksena on ennakoitu työelämässä tapahtuvan merkittäviä muutoksia, jotka asettavat uusia haasteita koulutukselle. Etenkin tietotekninen kehitys tulee muuttamaan yhteiskunnan ammattirakenteita ja osaamistarpeita seuraavien kahdenkymmen vuoden kuluessa merkittävästi. Aikaisempia ammatteja katoaa ja uusia luodaan. Suomen menestyminen tulee jatkossakin perustumaan korkeatasoiseen osaamiseen ja uusiin innovaatioihin, jossa teknis-tieteellisellä osaamisella on edelleen keskeinen asema. Samoin kansainvälistyminen sen eri muodoissa tulee edelleen lisääntymään, minkä tulisi näkyä myös lukio-opetuksessa, etenkin digiopetuksen antamien mahdollisuuksien hyödyntämisessä.

Lukion tehtävä on valmentaa opiskelijoita jatko-opintoihin. Työelämän tietämys ja tuntemus tukee ja vahvistaa opiskelijoiden jatko-opiskeluvalmiuksia. Tulevaisuuden yleissivistys edellyttää uudenlaisia tietoja ja taitoja sekä uudenlaisia tapoja oppia ja opiskella. Teknologinen kehitys tulee entistä enemmän vaikuttamaan opiskeluun, oppimiseen ja myös opitun arvioimiseen. Oppimisesta varsin suuri osa tapahtuu formaalin opetuksen ulkopuolella. Lukio-opetuksen suuri haaste on kyetä hyödyntämään tätä koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista. Tämä tarkoittaa myös entistä monipuolisempia arviointimenetelmiä ja muulla hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista entistä tehokkaammin. Oppimisesta nykyistä suuremman osan tulisi myös tapahtua koulun toimitilojen ulkopuolella.

Koulutuksen tulisi tukea jatkossakin opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi. Opiskelijoiden tasapainoisen kehityksen tukeminen on lähtökohta tulevalle menestymiselle elämänuralla. Yhteiskunnan kehitys edellyttää lukuisia yhteiskunnallisia tietoja ja taitoja sekä aktiivista kykyä ja halua vaikut-

taa ja osallistua lähiyhteisön ja koko yhteiskunnan kehittämiseen. Tulevaisuus edellyttää myös valmiuksia pohtia ja ratkaista eettisiä ja moraalisia kysymyksiä.

Tulevaisuus edellyttää pirstaleisen tiedon ja opiskelun sijasta entistä enemmän syvällisempää osaamista, tiedon soveltamista ja kykyä luoda uutta ja yhdistellä asioita suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Syvälinen oppiminen tarvitsee riittävästi aikaa asioihin syventymiseen ja niiden prosessoimiseen. Se edellyttää vuorovaikutteisuutta ja uusien opiskelumenetelmien lisääntymistä opetuksessa. Esimerkiksi erilaiset projektit ja tutkielmat sekä yhteisöllinen oppiminen loisivat uudenlaista oppimista. Mahdollisuuksia hyödyntää opiskelussa ja opinnoissa kansainvälisiä ulottuvuuksia tulisi lisätä. Esimerkiksi ylikansalliset opintoprojektit vahvistaisivat luonnollisella tavalla kansainvälistä näkökulmaa opinnoissa ja mahdollistaisivat uusia haasteita ja samalla lisäisivät opiskelumotivaatioita. Opetuksen syvin tavoite olisi synnyttää opiskelijoissa sisäistä tiedonjanoa.

Irrallisten tietojen sijaan korostuisivat tiedot, jotka jäsenyivät ja integroituvat osiksi laajempia kokonaisuuksia sekä tietoon yhdistyisivät erilaiset taidot kuten kriittinen ja luova ajattelu, kielelliset taidot ja kommunikaatiotaidot, vuorovaikutukselliset ja itsensä ilmaisemisen taidot, uskonnolliset, eettiset ja moraaliset taidot, matemaattiset ja luonnontieteelliset taidot, humanistis-yhteiskunnalliset taidot, kyky kokea ja tuottaa taiteellisia elämyksiä, valmius huolehtia omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista, sekä halu elinikäiseen itsensä kehittämiseen. Tulevaisuuden yleissivistys on jatkossakin opiskelijan kokonaisvaltaista kehittymistä entistä jäsentyneempinä ja syvällisempinä eri elämänalan tietoina ja taitoina. Yleissivistys olisi entistä syvempää tietojen ja taitojen keskinäistä symbioosia ja opiskelijan innostuneisuudella oppimiseen olisi aikaisempaa suurempi merkitys.

Lukiokoulutuksen olisi mahdollistettava entistä paremmin joustavampien opintopolkujen rakentaminen osaamisen laajentamisessa ja syventämisessä myös muiden koulutuksen järjestäjien, koulutusmuotojen ja -asteiden opetustarjontaa hyödyntäen.

Lukion oppimäärän laajuus säilyisi edelleen kolmena vuotena ja 75 kurssina.

3 Asetusehdotukset ja niiden yksityiskohtaiset perustelut

3.1 Ehdotus lukiokoulutuksen tavoitteita ja tuntijakoa koskevaksi valtioneuvoston asetukseksi

1 luku Yleistä

1 § Soveltamisala

Lukiolain 10 §:ssä säädetään valtioneuvoston toimivallasta päättää lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako).

Opetushallituksella on lain mukaan toimivalta päättää eri aineiden, aineryhmien ja aihekokonaisuuksien sekä muun tässä laissa tarkoitetun opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä oppilaitoksen ja kodin yhteistyön ja opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteista (opetussuunnitelman perusteet). Tässä tarkoitetut päätökset tehdään tarvittaessa erikseen nuorille ja aikuisille annettavaa opetusta varten.

Asetuksessa säädettäisiin lukiolaissa säädetyn lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä nuorille että aikuisille. Hallitus on antanut esityksen (HE 118/2013) eduskunnalle lukiolain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Lukiolain 10 pykälän 1 momentin sanamuoto ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtioneuvosto päättäisi lukiokoulutuksen sijasta lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako). Uusi sanamuoto pitäisi sisällyttää varsinaisen lukiokoulutuksen lisäksi myös lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen. Lain voimaantulon myötä lain 10 pykälä laajenisi koskemaan myös valmistavaa koulutusta.

2 luku Lukiokoulutuksen yleiset valtakunnalliset tavoitteet

Luvussa säädettäisiin lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen tavoitteista. Lähtökohtana asetuksessa määriteltäville tavoitteille ovat olleet lukiolain 2 pykälässä säädetyt koulutustavoitteet. Asetuksella toimeenpantaisiin laissa säädetyjä tavoitteita lukiokoulutuksessa ottaen huomioon yhteiskunnassa meneillään olevat muutokset. Tavoitteissa pyritäisiin vahvistamaan opiskelijan aktiivista asemaa opiskelussa ja entistä vuorovaikutuksellisempaa toimintakulttuuria.

2 § Kasvu sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi

Pykälässä säädettäisiin opiskelijan kasvusta sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi. Sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi kasvaminen edellyttäisi keskeisten yhteiskunnallisten arvojen sosiaalistamista. Tällaisia kasvatuksen arvotavoitteita olisivat elämän, ihmisoikeuksien, kestävän kehityksen, ympäristön ja kulttuurien monimuotoisuuden kunnioittaminen. Koulutuksen tulisi myös tukea opiskelijan tasapainoista henkistä, fyysistä ja sosiaalista kasvua sekä edistää kaikessa oppilaitoksen toiminnassa aktiivisesti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ohjata opiskelijaa toimimaan demokraattisesti, vastuullisena ja aktiivisena osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

3 § Tiedot ja taidot

Pykälässä säädettäisiin koulutuksen tuottamista ja kehittämistä tiedoista ja taidoista. Esi-tyksen tavoitteet vahvistaisivat entistä paremmin opiskeltavia tietoja ja taitoja koskevaa kokonaisuuksien hallintaa. Näin koulutus kehittäisi laaja-alaisesti opiskelijan valmiuksia omaksua, yhdistää ja käyttää tietojaan ja taitojaan sekä soveltaa oppimaansa laaja-alaisesti myös oppiainerajat ylittävästi. Koulutus vahvistaisi ja syventäisi opiskelijan yleissivistystä muuttuvassa toimintaympäristössä ja antaisi tietoja ja taitoja asetuksen 8 ja 9 pykälässä säädetyissä (tuntijako) opinnoissa. Esitys mahdollistaisi opiskelijan painottua ja syventyä opinnoissaan nykyistä enemmän valitsemiinsä opintoihin, samalla sitoen oppimaansa laajempiin yhteyksiin.

Lukiolain 2 pykälän mukaan koulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa. Asetusesityksessä korostetaan opiskelijan jatko-opinto-, työelämä- ja yhteiskuntavalmiuksien kehittämistä. Työelämä- ja yhteiskuntavalmiudet tukevat merkittävästi jatkokoulutukseen hakeutumista. Ne myös vahvistavat opiskelijan asemaa tulevaisuutensa suunnittelussa.

Oleellinen osa yleissivistystä olisi opiskelijan kokonaisvaltainen kehitys. Opinnot vahvistaisivat perustaa opiskelijan fyysiselle, henkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille ja antaisivat valmiuksia ja halua niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Koulutus tukisi opiskelijan eettisen pohdinnan kehittymistä. Näin opiskelija saisi valmiuksia itsensä monipuoliselle kehittämiselle ja hyvinvoinnille elämänsä eri vaiheissa.

Koulutuksessa ehdotetaan vahvistettavaksi erityisesti kokonaisuuksien hallintaa, oppimisen taitoja, tieteellistä ja siihen sisältyvää kriittistä ajattelua ja luovuutta, työskentelyn taitoja, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, tiedon hankinta- ja hallintataitoja, tietotekniisiä käyttö- ja soveltamistaitoja sekä taitoa ilmaista itseänsä kirjallisesti ja suullisesti myös muilla kielillä kuin opetuskielellä sekä taiteen keinoin. Momentti korostaisi voimassa olevaa asetusta enemmän koulutuksen antamia taitoja tietojen ohella. Opetuksen vuorovaikutuksellisuus ja opiskelijan valmius itsenä ilmaisuun koulutuksessa korostaisivat opiskelijan aseman kehittämistä entistä aktiivisemmaksi.

4 § Elinikäinen oppiminen ja ohjaus

Pykälässä säädettäisiin elinikäisestä oppimisesta ja ohjauksesta. Lähtökohtana olisi koulutuksen ohjaavuus, innostavuus ja edellytysten luominen elinikäiseen oppimiseen sekä opiskelijan tulevaisuuden hallinta- ja valintataidot sekä valmiudet ura- ja elämänsuunnittelun parantamiseen. Koulutus kehittäisi opiskelijan valmiuksia arvioida ja uudistaa osaa-

mistaan sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Näin opiskelija kykenisi hyödyntämään saamaansa opinto-ohjausta ja perehtymään monipuolisesti jatko-opinto- vaihtoehtoihin sekä osaisi tehdä mielekkään urasuunnitelman lukio-opintojen aikana.

5 § Opiskeluympäristöt ja toimintakulttuuri

Asetuksen 5 §:ssä säädettäisiin opiskeluympäristöstä ja toimintakulttuurista. Lukio-opinnoissa tulisi hyödyntää monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäisivät työelämän, jatko-opintojen sekä tieto- ja viestintäteknologian tuntemusta. Opiskeluympäristön tulisi tukea opiskelijan opiskelumotivaatiota ja auttaa häntä löytämään omat vahvuutensa. Niiden tulisi olla opiskelijan kokemuspäästä monialaisesti rikastuttavia sekä pedagogisesti ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaisia. Lukion toimintakulttuurin tulisi tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa, ja edistää kaikkien opiskelijoiden mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Opinnoissa tulisi tavoitella myönteistä asennetta oppimiseen.

6 § Aikuisopiskelijoille annettava lukiokoulutus

Pykälässä säädettäisiin aikuisopiskelijoille annettavasta lukiokoulutuksesta. Esityksen mukaan aikuisopiskelijoiden lukiokoulutuksessa otettaisiin huomioon opiskelijoiden aiemmin hankkimat tiedot, taidot ja osaaminen sekä koulutuksen järjestämisessä aikuisopiskelun erityispiirteet. Tavoitteena olisi, että aikuisopiskelija saisi sellaisia opiskelu-, kieli- ja viestintätaitoja sekä tietoteknisiä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan sekä jatko-opintoihin että työllistymiseen ja työelämässä menestymiseen. Opetuksen tulisi antaa valmiuksia elinikäiseen oppimiseen sekä tukea opiskelijan persoonallisuuden kasvua. Tutkintotavoitteisen koulutuksen ohella opetuksessa voitaisiin ottaa huomioon yhtä tai useampaa lukion oppimäärään kuuluvaa oppiainetta suorittavat opiskelijat sekä muut erityisryhmät. Asetuksella ei voida säätää edellä mainittujen ei-tutkintotavoitteisten opintojen järjestämisvelvoitteesta vaan niiden järjestämisestä ja tarjoamisesta päättää koulutuksen järjestäjä.

7 § Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteet

Asetuksen 7 §:ssä säädettäisiin maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteista. Tavoitteena olisi antaa opiskelijalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja muut tarvittavat valmiudet lukiokoulutukseen siirtymistä varten. Lisäksi tavoitteena olisi edistää opiskelijoiden tasa-arvoista kehitystä ja antaa yhdenvertaiset valmiudet toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Koulutuksen tavoitteena olisi myös mahdollisuuksien mukaan tukea ja edistää opiskelijoiden oman äidinkielen ja kulttuurin tuntemusta. Mikäli eduskunta hyväksyy valmistavaa koulutusta koskevan hallituksen esityksen (HE 118/2013), siten että koulutus voidaan käynnistää syyslukukauden 2014 alusta lukien, edellyttää se voimassa olevan asetuksen (955/2002) muuttamista jo keväällä 2014 näiltä osin.

3 luku Lukio-opetuksen tuntijako

Työryhmä on valmistellut kolme rinnakkaista ehdotusta lukion tuntijaoksi, vaihtoehdot A, B ja C. Vaihtoehdot B ja C on kuvattu vain niiltä osin kuin ne poikkeavat vaihtoehdosta A.

Vaihtoehto A

8 § Nuorille annettavien opintojen rakenne

Pykälässä esitetään säädettävän nuorille annettavan opetuksen tuntijaon rakenteesta. Lukio-opinnot ehdotetaan jaettavaksi pakollisiin kursseihin, syventäviin valtakunnallisiin kursseihin, syventäviin ja soveltaviin koulutuksen järjestäjän kursseihin.

Pakolliset kurssit olisivat oppiaineiden kursseja, lukio-opintojen alkuun sjoittuvia oppiaineisiin suuntaavia yhteisiä opintokokonaisuuksia tai opintojen myöhemmässä vaiheessa olevia eri oppiaineita eheyttäviä kaikille yhteisiä teemaopintoja.

Yhteiset opintokokonaisuudet olisivat luonnontieteellisiin sekä humanistisiin, yhteiskunnallisiin ja katsomuksellisiin opintoihin suuntaavia kursseja, jotka sijoittuisivat lukio-opintojen alkuvaiheeseen. Yhteisten opintokokonaisuuksien tavoitteena olisi johdattaa oppiaineiden syventäviin valtakunnallisiin kursseihin ja syventäviin koulutuksen järjestäjän kursseihin sekä teemaopintoihin. Yhteisessä opintokokonaisuudessa käsiteltäisiin oppiaineiden tietoteoriaa, aatehistoriallista kehitystä ja eriytymistä, tiedonhankinnan keinoja (kokeellinen tutkimus, dokumenttien tutkimus, kvantitatiivinen ja laadullinen tutkimus) ja tieteellisen päättelyn muotoja ja käyttämistä. Tavoitteena olisi jäsentää jatkokoulutusmahdollisuuksia ja tukea tulevia kurssivalintoja. Yhteistä opintokokonaisuutta ei jaksotettaisi oppiainekohtaiseksi opetuksesi vaan se suunniteltaisiin ja toteutettaisiin yhtenäisenä oppiainerajat ylittävänä kokonaisuutena. Siihen voi sisältyä demonstraatioita ja opintokäyntejä.

Teemaopinnot eheyttäisivät opetusta ja lisääisivät oppiaineiden välistä yhteistyötä ja vahvistaisivat opiskelijoiden yksittäistä oppiainetta laajempien kokonaisuuksien hallintaa. Niissä syvennettäisiin ja sovellettaisiin eri oppiaineiden antamia tietoja ja taitoja. Opinnoilla olisi myös yhteisöllisyyttä vahvistava vaikutus. Teemaopinnoissa voitaisiin soveltaa mm. yksittäisen oppiaineen opiskelua enemmän projekti- ja ryhmämuotoisia työskentelytapoja. Vaikka eri oppiaineita eheyttävälle teemaopinnoille määriteltäisiin opetussuunnitelman perusteissa valtakunnalliset tavoitteet, niille ei määriteltäisi vastaavalla tarkkuudella sisältöjä kuin eri oppiaineiden valtakunnallisille kursseille. Tarkempi sisällöistä ja käytettävistä metodeista päättäminen jäisi koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa päätettäväksi asiaksi. Koulutuksen järjestäjä voisi päättää paikallisesti tarkemmin muun muassa mahdollisesta yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kuten kotimaisten tai ulkomaisten koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten, työelämän tai kolmannen sektorin kanssa. Asetusehdotus mahdollistaisi oppiainejakoon sitomattoman opetuksen valtakunnallisesti yhtenäisesti ja tasapuolisesti toteutettuna koko maassa. Teemaopintojen osalta esitys poikkeaa nykyisestä tilanteesta.

Kolmannessa momentissa ehdotetut syventävät valtakunnalliset kurssit olisivat pääasiassa pakollisiin kursseihin kytkeytyviä, yleissivistystä laajentavia tai syventäviä kursseja, joita koulutuksen järjestäjän tulisi tarjota opiskelijalle valittavaksi. Syventävät valtakunnalliset kurssit olisivat osittain opiskelijalle valinnaisia. Opiskelija voisi säädettyjen velvoitteiden rajoissa tehdä näiden oppiaineiden opintovalintoja. Ehdotus poikkeaisi etenkin luonnontieteellisten, humanistis-yhteiskuntatieteellisten ja katsomuksellisten sekä taideaineiden opetuksen osalta voimassa olevasta tilanteesta. Ehdotuksen mukaan opiskelija tulisi valita vähintään kahdeksan syventävää valtakunnallista kurssia sekä luonnontieteellisten oppiaineiden opintoja että myös humanistis-yhteiskunnallisten ja katsomuksellisten oppiaineiden opintoja sekä kolme kurssia taideaineiden opintoja. Näin hän voisi syventyä valitsemiensa oppiaineiden opiskeluun entistä syvemmin. Opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä päättäisi Opetushallitus opetussuunnitelman perusteissa.

Neljännessä momentissa ehdotetaan säädettäväksi syventävistä koulutuksen järjestäjän kursseista. Koulutuksen järjestäjän päättämät syventävät kurssit olisivat tavoitteiltaan ja sisällöiltään valtakunnallisia tai koulutuksen järjestäjän pelkästään opetussuunnitelmassaan päättämiä kursseja. Valtakunnallisille kursseille päätettäisiin lukion opetussuunnitelman perusteissa tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Tällaisia opintoja voisivat olla muun muassa oppiaineisiin liittyvät lukiodiplomit. Vaikka päätös näiden opintojen tarjoamisesta jäisi koulutuksen järjestäjälle, opintojen valtakunnallisesti yhteneväinen perusta vahvistaisi annettavan opetuksen laatua ja tukisi paikallista opetuksen kehittämistä. Koulutuksen järjestäjä voisi tarjota opiskelijoille myös opetussuunnitelmassaan painottamia muita syventäviä kursseja. Tässä ryhmässä olisi hyödynnettävissä korkeakoulujen ja yliopistojen lukion oppiaineisiin liittyviä opintoja. Tarkemmin asiasta päätettäisiin koulutuksen järjestäjän hyväksymässä opetussuunnitelmassa ja työjärjestyksessä. Koulutuksen järjestäjän syventävät kurssit olisivat opiskelijalle valinnaisia.

Viidennessä momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestäjän omassa opetussuunnitelmassaan päättämistä soveltavista kursseista. Nämä opinnot laajentaisivat ja vahvistaisivat opiskelijan yleissivistystä. Ne soveltaisivat lukiossa saatuja tietoja ja taitoja. Opinnoissa voitaisiin hyödyntää myös muiden koulumuotojen opintoja ja koulutuksenjärjestäjien koulutustarjontaa, sekä työelämän ja muun yhteiskunnan antamia mahdollisuuksia. Opinnot olisivat opiskelijalle valinnaisia. Soveltavina kursseina voidaan järjestää myös opiskelijoiden tarpeiden mukaisia tukikursseja, esimerkiksi ryhmämuotoista lukiopetusta.

Ylioppilastutkinnon kokeet perustuisivat pakollisten ja 3 momentissa tarkoitettujen syventävien valtakunnallisten kurssien tavoitteille ja keskeisille sisällöille.

9 § Nuorille annettavan opetuksen tuntijako

Äidinkieli ja kirjallisuus

Pykälässä ehdotetaan, että äidinkieli ja kirjallisuus sekä matematiikka olisivat edelleen pakollisia oppiaineita. Molempia oppiaineita on pidettävä lukion ydinoppiaineina, joiden osaaminen luo pohjaa menestyä muissa lukion oppiaineissa. Menestys äidinkielessä ja kirjallisuudessa sekä matematiikassa on keskeisin indikaattori selitettäessä opiskelijoiden jatko-opintomenestys. Näiden oppiaineiden antamat tiedot ja taidot ovat myös oleellinen osa tulevaisuudessa tarvittavaa yleissivistystä. Matematiikan kurssimäärät eivät muuttuisi voimasta olevasta säädöksestä. Äidinkielen ja kirjallisuuden opinnoista ehdotetaan vähennettäväksi yksi kurssi. Äidinkielen hyödyntäminen ja soveltaminen jatkossa nykyistä enemmän muissa lukio-opinnoissa, kuten tutkielmatyöskentelyssä ja teemaopinnoissa vahvistaa oppiaineen opiskelua ja puoltaa muutosta.

Suomi/ruotsi toisena kielen järjestämismahdollisuus säilyisi edelleen koulutuksenjärjestäjällä. Opintojen olisi katsottava tällöin muodostavan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän näillä opiskelijoilla. Opiskelijan oman äidinkielen järjestämisestä päättäisi edelleen koulutuksen järjestäjä ja sen opinnot olisivat opiskelijalle vapaaehtoisia.

Matematiikka

Matematiikan opintoja ehdotetaan muutettavaksi siten, että oppiaineen opinnot alkaisivat yhteisellä opintokokonaisuudella, jonka jälkeen opiskelijan opinnot eriytyisivät joko pitkään tai lyhyeen matematiikkaan. Muutoksen on arvioitu rohkaisevan nykyistä enemmän pitkän matematiikan opiskelua, etenkin tyttöillä. Lukiolain 23 §:n mukaan opiskelijalla

on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioituksi ja tunnustetuksi. Näin opiskelijalla olisi oikeus osoittaa osaamisensa ja saada se tunnustetuksi opetukseen osallistumatta. Mahdollisuutta osoittaa osaamisensa opiskeluun osallistumatta tulisi hyödyntää etenkin sellaisten opiskelijoiden kohdalla, jotka harrastuneisuutensa vuoksi, mitä ilmeisimmin omaavat peruskurssilla vaadittavat tiedot ja taidot. Osaaminen tulisi osoittaa. Osaamisen tunnustaminen koskee kaikkia oppiaineita, ei ainoastaan matematiikkaa.

Matematiikkaa ei ole liitetty luonnontieteiden oppiaineryhmän yhteyteen, koska sillä on runsaasti yhtymäkohtia luonnontieteellisten opintojen ohella myös humanistisiin ja yhteiskunnallisiin opintoihin. Matematiikan merkitys tulisi ilmetä myös matematiikan opetuksen tavoitteissa ja keskeisissä sisällöissä, etenkin opintojen alussa olevassa yhteisessä kurssissa, mutta myös muissa kursseissa.

Toinen kotimainen kieli ja muut kielet

Toisen kotimaisen kielen asemaan ja opetuksen kokonaismäärään ei ehdoteta muutoksia.

Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 13 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan tarjota mahdollisuus opiskella toista kotimaista kieltä lukiossa alkavan B-oppimäärän mukaisesti. Tarjoamisesta päättää koulutuksen järjestäjä.

Muiden kielten voimassa olevan asetuksen kielten pakollisuuteen ja opiskeltaviin pakollisiin ja syventävinä opintoina tarjottavien kurssien kokonaistuntimääriin ei ehdoteta myöskään muutoksia. Nykyisin koulutuksen järjestäjälle säädetty velvoite tarjota vähintään 16 kurssia muita kieliä ehdotetaan määriteltävänä nykyistä tarkemmin siten että kyseinen tuntimäärä olisi jaettavissa kahdelle kielelle siten, että molempia olisi tarjottava vähintään kahdeksan kurssia. Tilanne selkeyttäisi nykyistä menettelyä ja parantaisi opiskelijan oikeutta saada vähintään kaksi vierasta kieltä opiskeltavakseen. Kielet voisivat olla joko pitkiä A-kieliä tai lyhyitä B-kieliä. Tutkimusten mukaan toiminnallisen kielitaidon saaminen edellyttää keskimäärin noin 500 tunnin laajuisia opintoja kyseisessä kielessä. Siihen vaikuttavat luonnollisesti myös opiskelijan motivaatio ja kielen oppimiseen liittyvät lahjakkuustekijät sekä ympäröivä kielellinen konteksti. Etenkin, jos kielen opiskelu olisi aloitettu jo perusasteella, olisi opetuksen kokonaistuntimäärää pidettävä riittävänä toiminnallisen kielitaidon oppimiseen myös lukion valinnaisissa kielissä.

Luonnontieteelliset opinnot

Luonnontieteellisten oppiaineiden opintoja ehdotetaan muutettavaksi siten, että ne koostuisivat kaikille yhteisestä opintokokonaisuudesta sekä biologian, kemian, fysiikan, maantieteen ja terveystiedon opinnoista. Opiskelijan tulisi opiskella luonnontieteellisiä opintoja vähintään 10 kurssia. Opintoihin sisältyisi pakollisena yhden kurssin laajuinen kaikille yhteinen opintokokonaisuus sekä yksi kurssi terveystietoa. Opiskelijan tulisi valita näiden lisäksi vähintään kahdeksan kurssin laajuiset opinnot syventävistä valtakunnallisista kursseista.

Luonnontieteellisten oppiaineiden opintoihin ehdotettava yhden kurssin laajuinen kaikille pakollinen opintokokonaisuus sijoittuisi heti opintojen alkuvaiheeseen. Opinnot antaisivat kuvaa luonnontieteellisten oppiaineiden luonteesta, tiedonmuodostumisprosteista sekä niiden antamista mahdollisuuksista ja hyödyntämisestä yhteiskunnassa ja työelämässä. Opintojen pohjana olisi ilmiöpohjainen oppiminen. Yhteinen opintokokonaisuus vahvistaisi kaikille yhteistä yleissivistystä.

Vaikka ryhmän oppiaineissa on tietoteoreettisesti myös kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia kuten maantiedossa ja terveystiedossa, oppiaineet kuitenkin luonteeltaan painottuvat monilta osin luonnontieteelliseen perustaan.

Humanistis-yhteiskunnalliset ja katsomukselliset opinnot

Humanistis-yhteiskunnallisia ja katsomuksellisia opintoja ehdotetaan muutettavaksi siten, että opinnot koostuisivat kaikille yhteisestä opintokokonaisuudesta sekä historian, yhteiskuntaopin, psykologian, filosofian ja uskonnon/elämäkatsomustiedon opinnoista. Opiskelijan tulisi opiskella humanistis-yhteiskunnallisia ja katsomuksellisia opintoja vähintään yhteensä 10 kurssia. Opintoihin sisältyisi pakollisena yhden kurssin laajuinen kaikille yhteinen opintokokonaisuus sekä yksi kurssi uskontoa/elämäkatsomustietoa. Opiskelijan tulisi valita näiden lisäksi vähintään kahdeksan kurssin laajuiset opinnot syventävistä valtakunnallisista kursseista.

Samoin kuin luonnontieteellisiin opintoihin myös humanistis-yhteiskunnallisiin ja katsomuksellisiin opintoihin ehdotetaan sisällytettävän yhden kurssin laajuinen kaikille yhteinen opintokokonaisuus, joka sijoittuisi heti opintojen alkuvaiheeseen. Opinnot antaisivat kuvaa humanististen, yhteiskunnallisten ja katsomuksellisten oppiaineiden luonteesta, tiedonmuodostumisperusteista sekä niiden antamista mahdollisuuksista ja hyödyntämisestä yhteiskunnassa ja työelämässä. Opinnot pohjautuisivat ilmiöpohjaiseen opiskeluun. Yhteinen opintokokonaisuus vahvistaisi kaikille yhteistä yleissivistystä.

Taideaineet

Taideaineiden opintoja ehdotetaan muutettavaksi siten, että opiskelijan tulisi opiskella taideaineita vähintään nykyisen laajuisesti, mutta valtakunnallisesti taideaineisiin voitaisiin sisällyttää kuvataiteen ja musiikin lisäksi myös eheyttäviä taideopintoja. Taideaineiden valtakunnallisten kurssien sisältämät opinnot kuitenkin painottuisivat jatkossakin opetussuunnitelman perusteissa musiikkiin ja kuvataiteeseen. Ehdotus mahdollistaisi sekä taideaineisiin syventymisen että taideaineiden hedelmällisen vuorovaikutuksen ja laajentaisi siten opiskelijoiden osaamis- ja kokemusperustaa.

Liikunta

Liikuntaa ehdotetaan lisättäväksi pakollisina opintoina yhden kurssin verran. Muutos mahdollistaisi liikunnan pakollisen opiskelun hajauttamisen useammalle vuodelle. Muutoksella pyritäisiin vahvistamaan opiskelijoiden fyysistä ja henkistä hyvinvointia opintojen aikana ja antamaan valmiuksia omasta fyysisestä hyvinvoinnista huolehtimiseen myös lukio-opintojen jälkeen.

Opinto-ohjaus

Opinto-ohjausta ehdotetaan lisättäväksi pakollisina opintoina yhden kurssin verran. Lisäyksen tavoitteena olisi ohjauksen yksilöllistäminen opiskelijoiden ohjauksellisia tarpeita vastaavaksi. Opinnot painottuisivat opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimiseen osana lukion opiskelusuunnitelmaa. Henkilökohtaisen jatko-opiskelusuunnitelman laatiminen aloitettaisiin heti lukio-opintojen käynnistyessä, ja se kehittyisi ja täydentyisi opintojen edetessä.

Yhteiset opintokokonaisuudet

Yhteiset opintokokonaisuudet olisivat luonnontieteellisten ja humanististen, yhteiskunnallisten ja katsomuksellisten oppiaineiden opintoihin suuntaavia kursseja, jotka sijoittuisivat lukio-opintojen alkuvaiheeseen. Yhteisten opintokokonaisuuksien tavoitteena olisi johdattaa oppiaineiden syventäviin valtakunnallisiin kursseihin ja syventäviin koulutuksen järjestäjän kursseihin sekä teemaopintoihin. Yhteisessä opintokokonaisuudessa käsiteltäisiin oppiaineiden tietoteoriaa, aatehistoriallista kehitystä ja eriytymistä, tiedonhankinnan keinoja (kokeellinen tutkimus, dokumenttien tutkimus, kvantitatiivinen ja laadullinen tutkimus) ja tieteellisen päättelyn muotoja ja käyttämistä. Tavoitteena olisi jäsentää jatkokoulutusmahdollisuuksia ja tukea tulevia kurssivalintoja. Yhteinen opintokokonaisuus suunniteltaisiin ja toteutettaisiin yhtenäisenä, siihen voi sisältyä myös demonstraatioita ja opintokäyntejä. Yhteinen opintokokonaisuus olisi myös matematiikassa.

Teemaopinnot

Uutena kaikille pakollisena kokonaisuutena ehdotetaan teemaopintoja, joiden tehtävä olisi eheyttää lukion ainejakoista opetusta ja tukea opiskelijaa kokonaisuuksien hallintataitojen ja ilmiöiden kokonaiskäsityksen kehittymisessä. Kaikille yhteisinä opintoina toteutuvat teemaopinnot vahvistaisivat yksittäisten oppiaineiden antamaa yleissivistystä. Näiden lukion koko oppimäärää eheyttävien opintojen kokonaislaajuus olisi kolme kurssia. Opintojen tulisi kehittää laaja-alaisesti opiskelijan tietojen ja taitojen yhdistämistä ja opitun soveltamista oppiainerajat ylittävästi. Opinnot vahvistaisivat opiskelijoiden kokonaisuuksien hallinta-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Opinnoissa voitaisiin hyödyntää monipuolisesti opiskelu ympäristöjä.

10 § Aikuisille annettavan opetuksen tuntijako

Aikuisille annettava tuntijako on sovellus nuorille annettavasta tuntijaosta. Ehdotus ottaisi huomioon nuorille tehtävät tuntijakomuutokset. Tuntijaossa otettaisiin huomioon myös aikuisopiskelijoiden omaaman aikaisemman osaamisen, sen tunnistamisen ja tunnustamisen opinnoissa, muun elämäkokemuksen ja sen tuottamat valmiudet uuden oppimisessa ja soveltamisessa.

11 § Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tuntijako

Lukio-opinnot sisältävät runsaasti kirjallista materiaalia ja teoreettista käsitteistöä. Ne edellyttävät hyvää opetuskielen hallintaa ja monipuolisia opiskelutaitoja. Valmistavat opinnot tuottaisivat valmiuksia menestyä myöhemmin varsinaisissa lukio-opinnoissa. Opinnot painottuisivat äidinkielen ja kirjallisuuden, sekä matematiikan ja luonnontieteiden sekä yhteiskunnallisten aineiden tietoihin ja taitoihin. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijalle tulisi antaa myös opinto-ohjausta. Opiskelija oppisi valmistavassa koulutuksessa tuntemaan suomalaisen lukiokoulutuksen opiskelukulttuuria.

Valmistaviin opintoihin voisi sisältyä myös varsinaisia lukion opintoja. Nämä opinnot voitaisiin lukea lukiolain 23 §:n mukaisesti hyväksi opiskelijan siirtyessä myöhemmin lukion opiskelijaksi.

12 § Erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän antamaa koulutusta koskeva erityissäännös

Lukiolain 4 §:n 2 momentin mukaisen erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän antamassa opetuksessa voitaisiin poiketa tämän valtioneuvoston asetuksen 8 tai 9 §:stä sen mukaan kuin koulutuksen järjestämisluvassa määrättäisiin. Vaikka valtuutus myöntää poikkeuslupia tulee suoraan lainsäädännöstä, esitetään tämän informatiivisen säädöksen antamista myös tässä asetuksessa. Vastaava säännös sisältyi myös kumottavaan lukion tuntijakoasetukseen (955/2002).

13 § Voimaantulo

Tällä valtioneuvoston asetuksella kumottaisiin lukion tuntijaosta annettu valtioneuvoston asetus (955/2002). Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan __.__. 2014. Sen soveltaminen alkaisi kuitenkin vasta uusien koulutuksenjärjestäjien opetussuunnitelmien käyttöönoton myötä.

14 § Siirtymäsäännökset

Opetuksessa voitaisiin noudattaa tämän asetuksen voimaantullessa voimassa olleen tuntijakoasetuksen mukaisia opetussuunnitelmia, kunnes Opetushallitus päättäisi tämän valtioneuvoston asetuksen mukaisista uusista opetussuunnitelman perusteista ja niiden mukaan laadittavien opetussuunnitelmien käyttöönotosta. Siirtyminen uuden tuntijaon ja sen mukaisen opetussuunnitelman käyttöön tapahtuisi portaittain 1.8.2016 alkaen. Opetushallituksen tulisi hyväksyä opetussuunnitelman perusteet niin, että tämän asetuksen mukaiset opetussuunnitelmat otetaan käyttöön 1 vuoden opiskelijoiden osalta 1 päivänä elokuuta 2016.

Siirtymäsäännöksen mukaan lukiolain 4 §:n 2 momentin nojalla erityisen koulutustehtävän saaneelle koulutuksen järjestäjälle myönnettyt luvat poiketa voimassa olevasta tuntijakoasetuksesta olisivat voimassa 31 päivänä heinäkuuta 2016, ellei opetuksen järjestäjä ennen tätä ottaisi käyttöön uuden tuntijakoasetuksen ja uusien opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetussuunnitelmaa. Oikeus poiketa tuntijaosta olisi voimassa ennen 1.8.2016 opintonsa aloittaneiden lukio-opiskelijoiden osalta. Erityisen koulutustehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien järjestämislupien uusimisen tarve selvitetäisiin ennen kuin tämän asetuksen mukaiset opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön.

Näin ollen uuden tuntijaon voimaantulo olisi porrastettu siten, että ennen uusien tämän asetuksen mukaisten opetussuunnitelmien voimaantuloa aloittaneet tutkintotaivoitteiset opiskelijat voisivat suorittaa opintonsa loppuun sen tuntijaon mukaisesti, jonka mukaisesti he ovat opiskelunsa aloittaneet.

4 Ehdotus lukiokoulutuksen tavoitteita ja tuntijakoa koskevaksi asetukseksi

1 luku

1 § Soveltamisala

Tässä asetuksessa säädetään lukiolaissa (629/1998) tarkoitetun lukiokoulutuksen sekä lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista samoin kuin opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako).

2 luku

2 § Kasvu sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi

Lukiokoulutuksen tavoitteena on edistää elämän, ihmisoikeuksien, kestävän kehityksen, ympäristön ja kulttuurien monimuotoisuuden kunnioittamista.

Koulutus tukee opiskelijan tasapainoista henkistä, fyysistä ja sosiaalista kasvua sekä edistää kaikessa oppilaitoksen toiminnassa aktiivisesti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Koulutus ohjaa opiskelijaa toimimaan demokraattisesti, vastuullisena ja aktiivisena osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

3 § Tiedot ja taidot

Koulutus kehittää laaja-alaisesti opiskelijan valmiuksia omaksua, yhdistää ja käyttää tietojaan ja taitojaan sekä soveltaa oppimaansa monipuolisesti myös oppiainerajat ylittävästi. Koulutus vahvistaa ja syventää opiskelijan yleissivistystä muuttuvassa toimintaympäristössä ja antaa tietoja ja taitoja 9 §:ssä säädetyissä (tuntijako) opinnoissa.

Koulutus kehittää opiskelijan jatko-opinto-, työelämä- ja yhteiskuntavalmiuksia.

Koulutus vahvistaa perustaa opiskelijan fyysiselle, henkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille ja antaa valmiuksia ja halua niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Koulutus tukee opiskelijan eettisen pohdinnan kehittymistä.

Koulutus vahvistaa kokonaisuuksien hallintaa, oppimisen taitoja, tieteellistä ja siihen sisältyvää kriittistä ajattelua ja luovuutta, työskentelyn taitoja, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, tiedon hankinta- ja hallintataitoja, tietoteknisiä käyttö- ja soveltamistaitoja sekä taitoa ilmaista itseänsä kirjallisesti ja suullisesti myös muilla kielillä kuin opetuskielellä sekä taiteen keinoin.

4 § Elinikäinen oppiminen ja ohjaus

Koulutuksen tulee ohjata, innostaa ja luoda edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen sekä parantaa opiskelijan tulevaisuuden hallinta- ja valintataitoja sekä valmiuksia ura- ja elämänsuunnitteluun.

Koulutus kehittää opiskelijan valmiuksia arvioida ja uudistaa osaamistaan sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämistarpeensa.

Opiskelija kykenee hyödyntämään saamaansa opinto-ohjausta ja perehtyy monipuolisesti jatko-opintovaihtoehtoihin sekä osaa tehdä mielekkään urasuunnitelman lukio-opintojen aikana.

5 § Opiskeluympäristöt ja toimintakulttuuri

Lukio-opinnoissa tulee hyödyntää monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät työelämän, jatko-opintojen sekä tieto- ja viestintäteknologian tuntemusta. Opiskeluympäristöjen tulee tukea opiskelijan opiskelumotivaatiota ja auttaa häntä löytämään omat vahvuutensa. Niiden tulee olla opiskelijan kokemuspiiriä monialaisesti rikastuttavia sekä pedagogisesti ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaisia.

Lukion toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa, ja sen tulee edistää kaikkien opiskelijoiden mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Opinnoissa tulee tavoitella myönteistä asennetta oppimiseen.

6 § Aikuisopiskelijoille annettava lukiokoulutus

Aikuisopiskelijoiden lukiokoulutuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden aiemmin hankkimat tiedot, taidot ja osaaminen. Koulutuksen järjestämisessä otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet.

Tavoitteena on, että aikuisopiskelija saa sellaisia opiskelu-, viestintä- ja kielellisiä taitoja sekä tietoteknisiä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan sekä jatko-opintoihin että työllistymiseen ja työelämässä menestymiseen. Opetuksen tulee antaa valmiuksia elinikäiseen oppimiseen sekä tukea opiskelijan persoonallisuuden kasvua.

Tutkintotavoitteisen koulutuksen ohella opetuksessa voidaan ottaa huomioon yhtä tai useampaa lukion oppimäärään kuuluvaa oppiainetta suorittavat opiskelijat sekä muut erityisryhmät.

7 § Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteet

Maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja muut tarvittavat valmiudet lukiokoulutukseen siirtymistä varten. Lisäksi tavoitteena on edistää opiskelijoiden tasapainoista kehitystä ja antaa yhdenvertaiset valmiudet toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Koulutuksen tavoitteena on myös mahdollisuuksien mukaan tukea ja edistää opiskelijoiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta.

3 luku **Lukio-opetuksen tuntijako**

8 § Nuorille annettavien opintojen rakenne

Lukio-opinnot jaetaan pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Syventävät kurssit voivat olla syventäviä valtakunnallisia kursseja tai koulutuksen järjestäjän syventäviä kursseja.

Pakolliset kurssit ovat joko oppiaineisiin liittyviä opintoja tai lukio-opintojen alkuun sijoittuvia yhteisiä opintokokonaisuuksia tai opintojen myöhäisemmässä vaiheessa olevia teemaopintoja.

Syventävät valtakunnalliset kurssit ovat pääasiassa pakollisiin kursseihin kytkeytyviä, yleissivistystä laajentavia tai syventäviä kursseja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle valittavaksi. Niillä on valtakunnallisesti yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Koulutuksen järjestäjän syventävät kurssit ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään valtakunnallisesti yhteisiä tai ne voivat olla pelkästään koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa päättämiä. Kurssit ovat valinnaisia opiskelijalle, ja niiden tarjoamisesta päättää koulutuksen järjestäjä.

Soveltavat kurssit ovat lukiossa opittujen tietojen ja taitojen laajentamista ja soveltamista. Niissä voidaan hyödyntää muiden koulumuotojen opintoja ja muiden koulutuksenjärjestäjien koulutustarjontaa, sekä työelämän ja muun yhteiskunnan antamia mahdollisuuksia. Opinnot ovat opiskelijalle valinnaisia. Niiden tarjoamisesta päättää koulutuksen järjestäjä. Soveltavina kursseina voidaan järjestää myös opiskelijoiden tarpeiden mukaisia tukikursseja.

Ylioppilastutkinnon kokeet perustuvat pakollisten ja syventävien valtakunnallisten kursien tavoitteille ja keskeisille sisällöille.

9 § Nuorille järjestettävän lukiokoulutuksen tuntijako (vaihtoehto A)

Oppiaine	Pakolliset kurssit	Syventävät valtakunnalliset kurssit	Syventävät koulutuksen järjestäjän kurssit
Kieli- ja kommunikaatio-opinnot*			
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	2	1 -
A-kieli	6	2	
B-kieli	5	2	
Muut kielet		8+8	
Matematiikka			
Yhteinen opintokokonaisuus	1		
- pitkä	9	3	
- lyhyt	5	2	
Luonnontieteelliset opinnot (Opiskelijan tulee opiskella syventävistä valtakunnallisista kursseista vähintään kahdeksan kurssia.)			
Yhteinen opintokokonaisuus	1		
Biologia		5	1 -
Kemia		5	1 -
Fysiikka		6	1 -
Maantiede		4	1 -
Terveystieto	1	2	1 -
Humanistis-yhteiskunnalliset ja katsomukselliset opinnot (Opiskelijan tulee opiskella syventävistä valtakunnallisista kursseista vähintään kahdeksan kurssia.)			
Yhteinen opintokokonaisuus	1		
Historia		5	1 -
Yhteiskuntaoppi		5	1 -
Psykologia		4	1 -
Filosofia		4	1 -
Uskonto/elämänkatsomustieto	1	3	1 -
Taito- ja taideaineet (Opiskelijan tulee opiskella syventäviä valtakunnallisia taideopintoja vähintään kolmen kurssin laajuisesti)			
Musiikki,		4	1 -
Kuvataide		4	1 -
Ehdyttävät taideopinnot		2	
Liikunta**	3	2	1 -
Opinto-ohjaus	2		
Kaikille pakollisia teemaopintoja***	3		
Pakollisia kursseja	35–39		
Syventävät valtakunnall. kurssit väh.		19	
Soveltavat kurssit			
Lukion oppimäärä yhteensä vähintään	75 kurssia		

* Saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan. Jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan hänen omaa äidinkieltään, opiskelijan äidinkielen ja kirjallisuuden ja muiden kielten pakollisten kurssien yhteismäärät sekä opiskelijalle pakollisten kurssien kokonaismäärä voivat olla 1 momentissa säädettyä pienemmät. Tässä tapauksessa toista kotimaista kieltä opiskellaan valinnaisena aineena.

Jos vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan suomen tai ruotsin kieltä suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä toisen kotimaisen kielen tunnit saadaan jakaa mainittujen aineiden opetukseen siten kuin koulutuksen järjestäjä päättää.

Opiskelija voi opiskella useampaa kuin yhtä A-kieltä. Toisen kotimaisen kielen oppimäärä opiskellaan joko perusasteella vuosiluokilla 7–9 alkavan B-oppimäärän tai perusasteen vuosiluokilla 1–6 alkavan A-oppimäärän mukaisesti. Jos toista kotimaista kieltä opiskellaan A-oppimäärän mukaisesti, on pakollisten kurssien määrä kuusi. Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 13 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta lukiossa alkavan B-oppimäärän mukaisesti.

Koulutuksen järjestäjän tulee tarjota muita kieliä opiskelijalle valinnaisina opintoina vähintään kahdessa kielessä.

**Opiskelijan tulee jakaa pakollisten liikunnan kurssien opiskelu useammalle lukuvuodelle.

*** Teemaopinnot ehdyttävät opetusta, vahvistavat opiskelijoiden yksittäistä oppiainetta laajempien kokonaisuuksien hallintaa ja lisäävät oppiaineiden välistä yhteistyötä.

10 § Aikuisille annettavan koulutuksen tuntijako

Oppiaine tai aineryhmä	Pakolliset kurssit	Syventävät valtakunnalliset kurssit
Kieli- ja kommunikaatio-opinnot		
Äidinkieli ja kirjallisuus	5	1
A-kieli	6	2
B-kieli	5	2
Muut kielet		6
Matematiikka		
Yhteinen opintokokonaisuus	1	
- pitkä oppimäärä	9	3
- lyhyt	5	2
Luonnontieteelliset opinnot	5	5
Fysiikka	(1–2)	
Kemia	(1–2)	
Biologia	(1–2)	
Maantiede	(1–2)	
Humanistisyhteiskunnalliset ja katsomukselliset opinnot	5	5
Uskonto/elämänkatsomustieto	(1)	
Historia	(2)	
Yhteiskuntaoppi	(2)	
Filosofia	(1)	
Psykologia		2
Teemaopinnot*		1
Muut lukion tehtävään kuuluvat oppiaineet		
<i>Yhteensä vähintään</i>	44	

*Teemaopinnot eheyttävät opetusta ja vahvistavat opiskelijoiden yksittäisiä oppiaineita laajempien kokonaisuuksien hallintaa ja lisäävät oppiaineiden välistä yhteistyötä.

Opiskelijan tulee opiskella vähintään yhtä kieltä A-oppimäärän tavoitteiden mukaisesti. Joko A-kielen tai B1-kielen tulee olla toinen kotimainen kieli. Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 13 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta lukiossa alkavan B-oppimäärän mukaisesti.

Opiskelijalle tulee varata mahdollisuus opiskella valinnaisena aineena yhtä tai useampaa kieltä.

Rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa voidaan poiketa 1 momentista sen mukaan, kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Oppiaineiden lisäksi opiskelijoille annetaan opintoihin liittyvää ohjausta. Ohjaukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana, tulee opiskella 1 momentissa tarkoitettujen kurssien lisäksi vähintään yksi kurssi liikuntaa ja yksi kurssi terveystietoa sekä kaksi kurssia kuvataidetta tai musiikkia tai yksi kurssi kumpaakin viimeksi mainittua ainetta.

11 § Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukio-koulutukseen valmistavan koulutuksen tuntijako

Oppiaine ja aineryhmä	Pakolliset kurssit
Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi tai ruotsi toisena kielenä)	10
Muut kielet	3
Matemaattiset ja luonnontieteelliset opinnot - Matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantiede	2
Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus - Yhteiskuntaoppi, historia	2
Opinto-ohjaus	2
Valinnaiset opinnot*	6

*Valinnaisiin opintoihin voi sisältyä asetuksen 9 ja 10 §:ssä säädettyjä kursseja tai muita koulutuksen järjestäjän tarjoamia opiskelijan lukio-opintovalmiuksia edistäviä opintoja.

12 § Erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän antamaa koulutusta koskeva erityissäännös

Lukiolain 3 ja 4 §:n mukaisen erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän antamassa opetuksessa voidaan poiketa asetuksen 8 tai 9 §:stä sen mukaan kuin koulutuksen järjestämistä koskevassa luvassa määrätään.

4 Luku Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

13 § Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä ____kuuta 2014.

Tällä asetuksella kumotaan lukion tuntijaosta 14 päivänä marraskuuta 2002 annettu valtioneuvoston asetus (955/2002).

14 § Siirtymäsäännökset

Edellä 13 §:n 2 momentissa mainitun säädöksen mukaan laadittua opetussuunnitelmaa voidaan noudattaa, kunnes Opetushallitus päättää tämän asetuksen mukaisten opetussuunnitelmien perusteista ja niiden mukaan laadittujen opetussuunnitelmien käyttöön-otosta. Opetushallituksen tulisi hyväksyä opetussuunnitelman perusteet niin, että tämän asetuksen mukaiset opetussuunnitelmat otetaan käyttöön ensimmäisen vuoden opiskelijoiden osalta viimeistään 1 päivänä elokuuta 2016. Opiskelijalla on oikeus suorittaa opintonsa loppuun noudattamalla edellä 13 §:n 2 momentissa mainitun säädöksen mukaista opetussuunnitelmaa, mikäli hän on aloittanut opiskelunsa sen mukaisesti ennen 1.8.2016.

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa lukiolain 4 §:n 2 momentin nojalla annetut 13 §:n 2 momentissa mainitun säädöksen mukaiset määräykset poiketa ennen tämän asetuksen voimaantuloa voimassa olleesta tuntijakoasetuksesta ovat voimassa 31 päivään heinäkuuta 2016. Oikeus poiketa tuntijaosta on kuitenkin voimassa niiden opiskelijoiden osalta, jotka ovat aloittaneet tutkintotavoitteisen lukiokoulutuksen ennen 1.8.2016.

Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tuntijakovaihtoehto B, 9 §

Tuntijakovaihtoehto B olisi varsin pitkälle yhteneväinen vaihtoehto A:n kanssa. Se poikkeaisi kuitenkin A-vaihtoehdosta seuraavasti:

Luonnontieteellisten sekä humanististen, yhteiskunnallisten ja katsomuksellisten oppiaineiden opintokokonaisuuden opiskeluun varattaisiin kaksi eheyttävää teemaopintokurssia. Nämä opinnot tulisi suunnitella oppiaineryhmän opintoja eheyttäviksi kursseiksi. Lähtökohtana olisi ilmiöpohjaisuus. Näin luotaisiin kurssi luonnontieteisiin, jossa voitaisiin esimerkiksi ympäristöön tai teknologiseen kehitykseen liittyviä ilmiöitä tarkastella useiden luonnontieteellisten oppiaineiden näkökulmista. Samalla periaatteella muodostettaisiin eheyttävä kurssi myös humanistis-yhteiskuntatieteellisiin ja katsomuksellisiin oppiaineisiin. Uskonnon/elämänkatsomustiedon syventävien valtakunnallisten kurssien tarjontavelvoitetta kevennettäisiin A-vaihtoehtoon verrattuna yhdellä kurssilla.

Tavoite olisi laaja-alaisemman osaamisen kehittäminen. Tavoite olisi myös havainnollistaa opiskelijalle oppiaineiden välisiä yhteyksiä ja avaintaitojen hyödynnettävyyttä yli aineoppirajojen, mikä parantaisi motivaatiota opiskella perustietoja ja taitoja myös oman välittömän kiinnostusalueen ulkopuolelta. Opinnot vahvistaisivat myös yksittäistä oppiainetta ja yksittäistä kurssia olevien laajempien asiakokonaisuuksien jäsentämistä.

Oppiaine	Pakolliset kurssit	Syventävät valtakunnalliset kurssit	Syventävät koulutuksen järjestäjän kurssit
Kieli- ja kommunikaatio-opinnot*			
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	2	1 -
A-kieli	6	2	
B-kieli	5	2	
Muut kielet		8+8	
Matematiikka			
Yhteinen opintokokonaisuus	1		
- pitkä	9	3	
- lyhyt	5	2	
Luonnontieteelliset opinnot (Opiskelijan tulee opiskella syventävistä valtakunnallisista kursseista vähintään kahdeksan kurssia.)			
Yhteinen opintokokonaisuus	1		
Biologia		5	1 -
Kemia		5	1 -
Fysiikka		6	1 -
Maantiede		4	1 -
Terveystieto	1	2	1 -
Humanistis-yhteiskunnalliset ja katsomukselliset opinnot (Opiskelijan tulee opiskella syventävistä valtakunnallisista kursseista vähintään kahdeksan kurssia.)			
Yhteinen opintokokonaisuus	1		
Historia		5	1 -
Yhteiskuntaoppi		5	1 -
Psykologia		4	1 -
Filosofia		4	1 -
Uskonto/elämäkatsomustieto	1	2	1 -
Taito- ja taideaineet (Opiskelijan tulee opiskella syventäviä valtakunnallisia taideopintoja vähintään kolmen kurssin laajuisesti)			
Musiikki		4	1 -
Kuvataide		4	1 -
Ehdyttävät taideopinnot		2	
Liikunta**	3	2	1 -
Opinto-ohjaus	2		
Kaikille pakollisia teemaopintoja ***	2 + 3		
Pakollisia kursseja	37–41		
Syventävät valtakunnall. kurssit väh.		19	
Soveltavat kurssit			
<i>Lukion oppimäärä yhteensä vähintään</i>	75 kurssia		

* Saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan. Jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan hänen omaa äidinkieltään, opiskelijan äidinkielen ja kirjallisuuden ja muiden kielten pakollisten kurssien yhteismäärät sekä opiskelijalle pakollisten kurssien kokonaismäärä voivat olla 1 momentissa säädettyä pienemmät. Tässä tapauksessa toista kotimaista kieltä opiskellaan valinnaisena aineena.

Jos vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan suomen tai ruotsin kieltä suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä toisen kotimaisen kielen tunnit saadaan jakaa mainittujen aineiden opetukseen siten kuin koulutuksen järjestäjä päättää.

Opiskelija voi opiskella useampaa kuin yhtä A-kieltä. Toisen kotimaisen kielen oppimäärä opiskellaan joko perusteella vuosiluokilla 7–9 alkavan B-oppimäärän tai perusteella vuosiluokilla 1–6 alkavan A-oppimäärän mukaisesti. Jos toista kotimaista kieltä opiskellaan A-oppimäärän mukaisesti, on pakollisten kurssien määrä kuusi. Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 13 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta lukiossa alkavan B-oppimäärän mukaisesti.

Koulutuksen järjestäjän tulee tarjota muita kieliä opiskelijalle valinnaisina opintoina vähintään kahdessa kielessä.

**Opiskelijan tulee jakaa pakollisten liikunnan kurssien opiskelu useammalle lukuvuodelle.

*** Teemaopinnot muodostuvat kahdesta opintoa ehdyttävästä kurssista, joista toinen sijoittuu luonnontieteisiin ja toinen humanistis-yhteiskunnallisiin ja katsomuksellisiin oppiaineisiin sekä kolmesta koko lukion oppimäärää ehdyttävästä kurssista. Teemaopinnot ehdyttävät opetusta, vahvistavat opiskelijoiden yksittäistä oppiainetta laajempien kokonaisuuksien hallintaa ja lisäävät oppiaineiden välistä yhteistyötä.

Tuntijakovaihtoehto C, 9 §

Työryhmän tuntijakovaihtoehto C poikkeaisi edellä esitetystä A ja B vaihtoehtoista siten, että

- Vaihtoehdossa C säädettäisiin, A- ja B-vaihtoehtoista poiketen, opiskelijalle pakollisina opintoina vähintään yhden kurssin verran opintoja biologiassa, kemiassa, fysiikassa, maantieteessä, historiassa, yhteiskuntaopissa, psykologiassa ja filosofiassa. Kaikkiin niihin sisältyy yksi kurssi uskontoa/elämänkatsomistietoa ja terveystietoa.
- Lisäksi vaihtoehdossa C taideaineiden opintoihin ei sisältyisi A- ja B-vaihtoehtojen mukaista valinnaisuutta, vaan musiikkia ja kuvataidetta tulisi opiskella vähintään yhden pakollisen kurssin verran kumpaakin. Kyseisiä oppiaineita tulisi opiskella pakollisina kursseina yhteensä kolme kurssia. Tältä osin ehdotus mukailisi voimassa olevaa asetusta. Vaihtoehtoon C sisältyisi taideaineissa kuitenkin eheyttäviä opintoja opiskelijalle valinnaisina opintoina.
- Vaihtoehdossa C ei säädettäisi luonnontieteellisten sekä humanististen, yhteiskunnallisten ja katsomuksellisten oppiaineiden aineryhmien opintoihin suuntaavista yhteisistä opintokokonaisuuksista. Muilta osin tuntijakovaihtoehto C ehdotetaan säädettävän vastaavalla tavoin kuin vaihtoehto A ja B.
- Säädettävät lukiokoulutuksen tavoitteet olisivat kaikissa vaihtoehdossa yhtenevät. Keskeinen perustelu C-vaihtoehdon mukaiselle tuntijaolla olisi kaikista oppiaineista muodostuvan yleissivistyksen turvaaminen myös jatkossa, joka tapahtuisi edellyttämällä pakollisina vähintään yhden kurssin laajuiset opinnot kaikissa oppiaineissa. Oppiainerajat ylittävä eheyttävä opetus toteutettaisiin kolmen teemaopintokurssin kautta.

Tuntijakovaihtoehto C

Oppiaine	Pakolliset kurssit	Syventävät valtakunnalliset kurssit	Syventävät koulutuksen järjestäjän kurssit
Kieli- ja kommunikaatio-opinnot*			
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	2	1 -
A-kieli	6	2	
B-kieli	5	2	
Muut kielet		8+8	
Matematiikka			
Yhteinen opintokokonaisuus	1		
- pitkä	9	3	
- lyhyt	5	2	
Luonnontieteelliset opinnot (Opiskelijan tulee opiskella syventävistä valtakunnallisista kursseista vähintään viisi kurssia.)			
Biologia	1	4	1 -
Kemia	1	4	1 -
Fysiikka	1	5	1 -
Maantiede	1	3	1 -
Terveystieto	1	2	1 -
Humanistis-yhteiskunnalliset ja katsomukselliset opinnot (Opiskelijan tulee opiskella syventävistä valtakunnallisista kursseista vähintään viisi kurssia.)			
Historia	1	4	1 -
Yhteiskuntaoppi	1	4	1 -
Psykologia	1	3	1 -
Filosofia	1	3	1 -
Uskonto/elämäntutkimus	1	3	1 -
Taito- ja taideaineet (Opiskelijan tulee opiskella pakollisista kursseista vähintään kolmen kurssin laajuiset opinnot)			
Musiikki	1–2	2	1 -
Kuvataide	1–2	2	1 -
Eheyttävät taideopinnot		2	
Liikunta**	3	2	1 -
Opinto-ohjaus	2		
Kaikille pakollisia teemaopintoja***	3		
Pakollisia kursseja	44–48		
Syventävät valtakunnall. kurssit väh.		10	
Soveltavat kurssit			
<i>Lukion oppimäärä yhteensä vähintään</i>	75 kurssia		

* Saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan. Jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan hänen omaa äidinkieltään, opiskelijan äidinkielen ja kirjallisuuden ja muiden kielten pakollisten kurssien yhteismäärät sekä opiskelijalle pakollisten kurssien kokonaismäärä voivat olla 1 momentissa säädettyä pienemmät. Tässä tapauksessa toista kotimaista kieltä opiskellaan valinnaisena aineena.

Jos vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan suomen tai ruotsin kieltä suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä toisen kotimaisen kielen tunnit saadaan jakaa mainittujen aineiden opetukseen siten kuin koulutuksen järjestäjä päättää.

Opiskelija voi opiskella useampaa kuin yhtä A-kieltä. Toisen kotimaisen kielen oppimäärä opiskellaan joko perusteella vuosiluokilla 7–9 alkavan B-oppimäärän tai perusasteen vuosiluokilla 1–6 alkavan A-oppimäärän mukaisesti. Jos toista kotimaista kieltä opiskellaan A-oppimäärän mukaisesti, on pakollisten kurssien määrä kuusi. Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 13 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta lukiossa alkavan B-oppimäärän mukaisesti.

Koulutuksen järjestäjän tulee tarjota muita kieliä opiskelijalle valinnaisina opintoina vähintään kahdessa kielessä.

**Opiskelijan tulee jakaa pakollisten liikunnan kurssien opiskelu useammalle lukuvuodelle.

*** Teemaopinnot eheyttävät opetusta, vahvistavat opiskelijoiden yksittäistä oppiainetta laajempien kokonaisuuksien hallintaa ja lisäävät oppiaineiden välistä yhteistyötä.

Vaihtoehtoisten tuntijakomallien vertailua voimassa olevaan tuntijakoon

Oppimäärän laajuus säilyisi kaikissa vaihtoehdoissa edelleen kolmena vuotena ja 75 kurssina.

Opiskelijan pakollisten kurssien määrä alenisi A-vaihtoehdossa 12 kurssia, vaihtoehdossa B 10 kurssia ja vaihtoehdossa C kolme kurssia nykyisestä.

Opiskelijan vähintään opiskeltavien syventävien valtakunnallisten kurssien kokonaismäärä lisääntyisi nykyisestä 10 kurssista A- ja B-vaihtoehdoissa 19 kurssiin ja C-vaihtoehdossa 10 kurssiin.

Opiskelijan kokonaisvalinnaisuus, ottaen huomioon opiskeltavat pakolliset kurssit ja opiskelijan vähintään opiskeltavat syventävät valtakunnalliset kurssit, olisi A-vaihtoehdoissa 17–21 kurssia, B-vaihtoehdossa 15–19 kurssia ja C-vaihtoehdossa 17–21 kurssia. Opiskelijan valinnaisuuden rakenne muuttuisi merkittävästi vaihtoehdoissa A ja B aiemmasta, koska osa aiemmin pakollisista oppiaineista ja niiden kurseista muuttuisi opiskelijalle valinnaisiksi. Näin opiskelija voisi entistä enemmän keskittyä valitsemiensa oppiaineiden opiskeluun. Valinnaisuuden lisäys koskisi luonnontieteellisiä, humanistisia, yhteiskunta- ja katsomuksellisten oppiaineiden sekä taideaineiden opintoja.

Koulutuksen järjestäjän valtakunnallinen tarjontavelvoite vähenisi vaihtoehdossa C kolme kurssia ja vaihtoehdossa A yhden kurssin verrattuna nykyiseen tuntijakoon. Vaihtoehdossa B tarjontavelvoitteen laajuus säilyisi ennallaan.

Vaihtoehdot A ja B mahdollistaisivat opiskelijalle paremmin joustavien opintopolkujen rakentamisen kuin vaihtoehto C. Vaihtoehdot A ja B eivät edellyttäisi kaikkien oppiaineiden opintojen opiskelua, mutta ne kuitenkin mahdollistaisivat edelleen opiskelijan opiskella kaikkia oppiaineita lähes nykyisen tuntijakorakenteen mukaisesti opiskelijan näin halutessa. Opintojen alussa olevat yhteiset opintokokonaisuudet sekä opintojen myöhemmässä vaiheessa suoritettavat teemaopinnot pakollisina opintoina turvaisivat laaja-alaisen yleissivistyksen toteutumista myös vaihtoehdoissa A ja B.

Lisäksi on otettava huomioon, että työryhmän ehdotus koulutuksen tavoitteista korostaa voimassa olevaa asetusta enemmän saavutettavia taitoja. Monet työryhmän ehdottamat taidot ovat luonteeltaan yhtä oppiainetta yleisempiä, jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia geneerisiä taitoja. Uudistuva yleissivistys, joka koostuisi aikaisempaa enemmän myös taidoista, ei enää edellyttäisi kaikkia oppiaineiden opintoja, vaan olisi saavutettavissa keskittymällä opinnoissa riittävän syvällisesti tiettyihin oppiaineisiin. A-vaihtoehto kuitenkin edellyttäisi riittävän syvällisiä opintoja luonnontieteellisissä, humanistis-yhteiskuntatieteellisissä ja taideaineissa.

Vaihtoehto C turvaisi kaikkien nykyisten 18 oppiaineen opinnot vähintään yhden kurssin laajuisesti, ja muutos voimassa olevaan tuntijakoon olisi A-vaihtoehtoa pienempi. Ehdotus turvaisi nykyisenmuotoista yleissivistystä A- ja B-vaihtoehtoa paremmin. Vaihtoehto C tukisi etenkin pienten lukioden opintotarjonnan järjestämistä sekä hyödyntäisi nykyistä opettajiston virkarakennetta. Se antaisi opiskelijoille mahdollisuuksia tutustua kaikkiin oppiaineisiin ja ohjaisi heidän tulevia aine- ja kurssivalintojaan. Se kuitenkin edelleen pitäisi yllä lukion pirstaleista rakennetta ja rajoittaisi opiskelijan valinnaisuutta A- ja B-vaihtoehtoa enemmän.

Taulukko 17. Esitysvaihtoehtojen ja voimassa olevan asetuksen vertailua

	Työryhmän ehdotus A, kurssia	Työryhmän ehdotus B, kurssia	Työryhmän ehdotus C, kurssia	Voimassa oleva tuntijako, kurssia
Koulutuksen järjestäjän tarjontavelvoite	126	127	124	127
Opiskelijalle pakolliset kurssit	35–39	37–41	44–48	47–51
Syventävät valtakunnalliset kurssit vähintään (valinnaiset)	19	19	10	10
Kokonaisvalinnaisuuden aste (täysin vapaasti valittavat kurssit lukion vähimmäisoppimäärästä)	17–21	15–19	17–21	14–18

Taulukko 18. Aikuisten lukiokoulutuksen ehdotuksen arviointia

	Työryhmän ehdotus, kurssia	Voimassa oleva tuntijako, kurssia
Koulutuksen järjestäjän tarjontavelvoite	74	74
Opiskelijalle pakolliset kurssit	32–36	33–37
Syventävät valtakunnalliset kurssit	29	31
Vapaasti valittavat kurssit	8–12	7–11

5 Esityksen vaikutukset

5.1 Taloudelliset vaikutukset

Työryhmän ehdotukset perustuvat lukion nykyiseen kolmen vuoden ja vähintään 75 kurssin laajuuteen. Ehdotusten tuntijakovaihtoehdossa A koulutuksenjärjestäjille säädettävien valtakunnallisesti tarjottavien kurssien määrä alenisi yhden kurssin ja vaihtoehdossa C se vähenisi kolme kurssia. Vaihtoehdossa B kurssimäärä vastaisi nykyistä.

Yhden valtakunnallisen tarjontakurssin laskennalliseksi hinnaksi on arvioitu noin 1,2 miljoonaa euroa.

Koulutuksen järjestäjille ei voida katsoa syntyvän uusia lisävelvoitteita, vaan päinvastoin ehdotuksilla olisi lievä, kustannuksia alentava vaikutus, jota kuitenkin ei voi pitää kokonaistaloudellisesti merkittävänä.

Lukion tulevasta uudistuksesta syntyviin opettajien lisä- ja täydennyskoulutuksen lisäkustannuksiin ehdotetaan kohdennettavaksi määrärahaa valtion talousarvion momentilta 29.30.20.

5.2 Muut vaikutukset

Työryhmän ehdotukset ottavat huomioon lukion opiskelijoiden opiskeluvalmiuksiin ja -motivaatioon liittyvän erot. Ehdotukset mahdollistavat lähtökohdiltaan ja tavoitteiltaan erilaisten opiskelijoiden rakentaa joustavia opintopolkuja.

Ehdotukset toimivat optimaalisimmin oppilaitoksissa, jotka ovat riittävän suuria, ovat opetustarjonnassaan verkostoituneet muiden lukiokoulutuksen ja koulutusmuotojen järjestäjiin sekä toimivat yhteistyössä alueen työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Uudistukset edellyttävät myös oppimisympäristön uudistamista opetuksessa ja oppimisessa pitäen sisällään opetusmenetelmien monipuolistamisen, digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntämisen ja kansainvälisen vuorovaikutuksen.

Ehdotukset tukevat hallitusohjelmassa ja kehittämissuunnitelmassa asetettuja tavoitteita lukiokoulutuksen kehittämiseksi.

Ehdotetut uudistukset vahvistaisivat opiskelijoiden tietoja ja ennen kaikkea taitoja sekä niihin liittyvää kypsyttää soveltaa lukiossa hankimaansa osaamistaan ja siten parantaisivat heidän jatko-opiskelu- ja työelämävalmiuksiaan. Uudistukset ovat haaste opetussuunnitelmalliselle kehittämiselle, jonka vuoksi sille tulisi varata riittävästi aikaa.

Ehdotetut lukion tuntijaon reaaliaineiden rakenteeseen liittyvät uudistukset yhdessä uusien opintoja eheyttävien kurssien kanssa tasapainottavat luonnontieteellisten aineiden ja humanistis- yhteiskunnallisten ja katsomuksellisten aineiden aineryhmien opetuksen

välistä eroa. Molempien aineryhmien opiskelu takaa laajan yleissivistävän pohjan ja kehittää valtakunnallisten tavoitteiden mukaisesti opiskelijan laaja-alaisia valmiuksia yhdistää tietoja ja taitoja monipuolisesti ja oppiainerajat ylittäen. Uudistukset kehittävät molemmille aineryhmille ominaisten ajattelumallien, tiedonhankinnan sekä muiden avaintaitojen kehittymistä.

6 Lausumat

OAJ:n lausuma

Lukiokoulutuksen pedagoginen kehittäminen on välttämätöntä. Opettajien yhteistyö yli oppiainerajojen on hyvä keino uudistaa lukiota. Oppiainerajat ylittävät kurssit sopivat kuitenkin huonosti lukio-opintojen alkuun. Lukio-opintojen alkuun sijoitettuna on vaarana, että kurssit jäävät kevyiksi esittelykurseiksi ja ovat opintojen kannalta tyhjäkäyntiä.

OAJ pitää järkevämpänä sellaista toimintatapaa, jossa kunkin oppiaineen oman opettajan johdolla perehdytään kullekin oppiaineelle ominaisiin perusteisiin. Teemakursseilla on tämän jälkeen mahdollista syventää oppimista eri oppiaineitten rajat ylittäen.

Tuntijakoasetuksen tulee olla sellainen, että sitä voidaan käyttää kaikenkokoisissa maamme lukioissa. OAJ pitää tärkeänä koulutuksen alueellista tasa-arvoa ja saavutettavuutta sekä lukiokoulutuksen duaalimallin mukaisen yleissivistävän perustehtävän säilyttämistä.

Jokaisella lukiosta valmistuvalla tulee jatkossakin olla yhteinen yleissivistävä pohja, olivatpa hänen jatkosuunnitelmansa millaiset hyvänsä. Tämä tarkoittaa sitä, ettei mitään aivan keskeistä yleissivistävää oppisisältöä – kuten vaikkapa yhteiskuntaoppia – tule voida valita pois. Opiskelijan jatko-opintosuunnitelmat eivät yleensä ole selvillä opintoja aloitettaessa. Liian varhaiset valinnat voivat olla vääriä ja johtaa opintoaikojen pitkittymiseen, mikä ei ole tarkoituksenmukaista.

Osa muistiossa esitetyistä malleista mahdollistaa useiden nykyisin keskeisten oppiaineitten jättämisen kokonaan pois lukio-opinnoista. Äärimmilleen vietäessä valinnaisuus kääntyy lukiokoulutuksen laatua vastaan. Pienissä lukioissa ei kaikkien oppiaineitten kursseille joka vuosi saada riittävästi opiskelijoita opetuksen toteuttamiseksi. Kun kurssit sitten aika ajoin voidaan toteuttaa, ei kelpoisuuden omaavaa opettajaa ehkä olekaan enää saatavilla. Opiskelijoiden oikeus laadukkaaseen opetukseen vaarantuu. Kun ylioppilastutkintoa yhä enenevässä määrin käytetään yliopistojen opiskelijavalinnoissa, niin joistakin lukioista saattaa jatkossa olla vaikea päästä jatko-opintoihin. Tämä vaarantaa koulutuksen alueellisen tasa-arvon.

Helsingissä 10. joulukuuta 2013

Olavi Arra

Jarkko Hautamäen lausuma

Lukion tuntijaon osalta totean, että kahden aineen kohdalla lukiolaki asettaa ne perusteetomasti muita suojatumpaan asemaan. Toinen on uskonto ja toinen terveystieto. Lukioasetusta ja sen kautta tuntijakoa ei voida kohentaa ja uusia näiden oppiaineiden osalta, koska niistä tulee olla kaikille pakollisia kursseja vähintään yksi sen takia, että maininta laissa velvoittaa asetuksessa niiden huomioonottamiseen.

Uskontoa ei opeteta missään yliopistossa, koska uskonto ei ole yliopistollinen tiede. Uskonnon korvaaminen esimerkiksi teologialla ei olisi lainkaan mahdollista muissa paitsi teologisissa valtioissa. Uskontoa voidaan toki tutkia ja tutkitaankin esimerkiksi historiassa, kielitieteissä, arkeologiassa, psykologiassa ja uskontotieteessä. Oppiaineena uskontonimike on kuitenkin jääne ajasta, jolloin kirkon instituutiolla oli yhteiskunnallista valtaa ja kirkon vallan yhteys maalliseen valtaan oli hallitsijoiden kannalta perusteltu hallinnan keino. Siksi uskonnon kautta yksi yhteiskunnallinen järjestö on saanut oikeuden selostaa normatiivisia uskomuksiaan. Koska uskonnon käsitteen kautta avautuu myös muiden kuin luterilaisen tai ortodoksisen kirkon edustajilla periaatteellinen oikeus selostaa omia uskojaan, avataan lisämahdollisuus julistavaan toimintaan koulun sisällä. Lakiteksti ei salli myöskään uskontotieteen opettamista uskonnon sijaan. Uskontotiede olisi vakiintunut yliopistollinen tutkimus- ja opetusala.

Terveystieto on tullut lukion oppineeksi hetkellisen poliittisen sattuman kautta, joten sen erityisasemalle ei ole mitään kunnollista perustetta. Nyt laki-maininnan tuottama erityisturva merkitsee sitä, että terveystietoa ei voida käsitellä useita oppiaineita yhdistävänä teemana tai ilmiönä. Itse terveyden ymmärtäminen ja ylläpitäminen on merkittävä kansanterveydellinen asia, joten olen tyytymätön oppiaineen kohtuuttomaan ja tarpeettomaan erillissuojaan.

Niin uskontotieto kuin terveystietokin ovat oleellisia ja tärkeitä asioita, joiden käsittely kuuluu yleis-sivistävän lukion sisältöihin. Kummatkin aineet ovat samalla tyypillisiä esimerkkejä asioista, joita ei voida käsitellä vain yhden oppiaineen näkökulmasta. Näin ne ovat hyviä esimerkkejä yhdistävistä teemakursseista tai projektitöiden aiheista. Kumpankin voidaan ilman teemoittamistakin käsitellä osana päätieteenalueitaan: terveystietoa osana biologiaa ja psykologiaa, uskontoa osana historiaa, yhteiskuntatietoa, filosofiaa ja psykologiaa.

Modernin valtion ei tule turvata menneisyyden uskonnollisten valtapoliittisten asemien tai modernin ajan poliittisen sattuman kautta tulleita oppiaineita antamalla niille erityisasema laissa ja näin vaikeuttamalla lukion kehittämistä tulevaisuuden tieteen ja työn maailmaan suuntaavaksi entistä merkittävämmäksi instituutioksi.

Helsingissä 2. joulukuuta 2013

Jarkko Hautamäki

Suomen Lukiolaisten Liiton lausuma

Lukion tuntijaon on vahvistettava opiskelijan perusvalmiuksia kieli- ja kommunikaatio-opinnoissa, matematiikassa, luonnontieteissä, humanistis-yhteiskunnallisissa ja katso-muksellisissa tieteissä sekä taito- ja taideaineissa. Samalla opiskelijan on kuitenkin voitava keskittyä syventämään tulevaisuudessa tarvittavaa osaamista yhdessä tai useammassa edellä mainitussa kokonaisuudessa. Ajatus jokaisen oppiaineen pakollisuudesta kaventaa merkittävästi syventymisen mahdollisuuksia.

Opiskelijan on voitava rakentaa oma opintopolkunsa joustavasti niin lukion sisällä kuin sen ulkopuolella. Tuntijaon on kannustettava opiskelijaa valitsemaan opintoja esimerkiksi korkeakoulusta ja rohkaistava soveltamaan ja täydentämään koulussa opittua esimerkiksi työelämässä ja kansalaisyhteiskunnassa.

Työryhmä on jättänyt nuorille järjestettävän lukiokoulutuksen tuntijaosta (9 §) kolme vaihtoehtoista esitystä. Katson vaihtoehdon A täyttävän parhaiten työryhmän toimeksian-non kirjaukset tulevaisuuden oppimistaidoista, integroivasta ja kokonaisuuksien hallintaa vahvistavista yhteisistä opinnoista, joustavista opintopoluista sekä koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta koko maan alueella. Toisekseen katson vaih-toehdon A onnistuneimmin huomioivan lukiokoulutuksen tulevaisuuden haasteet sekä palvelevan lukiokoulutuksen kehittämistä.

Helsingissä 10.12.2013

Daniel Sazonov

puheenjohtaja

Suomen Lukiolaisten Liitto

Kansainvälisiä tuntijakomalleja

Erilaisia tuntijakomalleja

Työryhmä tarkasteli kolmea erilaista lukiokoulutusta vastaavan koulutuksen tuntijakoa, joista yksi oli Euroopasta (Itävalta, Kärntenin osavaltio), yksi Pohjois-Amerikasta (Kanada, Ontario) ja yksi oli kansainvälinen koulutus (International Baccalaureate)

International Baccalaureate

Kansainvälistä ylioppilastutkintoa (International Baccalaureate -tutkinto) varten annetaan opetusta 2-vuotisella IB-linjalla, jota edeltää Suomessa yhden vuoden kestävä ns. valmistava luokka. IB-opetus on jo valmistavalla luokalla osittain englanninkielistä. Toisena ja kolmantena vuotena opetuskieli on englanti (äidinkieltä ja vieraita kieliä lukuun ottamatta). IB-tutkinto antaa asetuksen mukaisesti saman jatko-opintokelpoisuuden kuin suomalainen ylioppilastutkinto. Aineet jaetaan kuuteen aineryhmään, joista jokaisesta on valittava vähintään yksi aine. Aineita voi valita joko Higher Level (HL) -tasolla (240 oppituntia kahden vuoden aikana) tai Standard Level (SL) -tasolla (150 oppituntia kahden vuoden aikana).

Aineryhmät ovat:

A1-kieli

- Oppilaan paras kieli, yleensä äidinkieli. Suomen IB-lukioissa opetetaan äidinkielenä suomea, ruotsia ja englantia HL- ja SL-tasoilla. Muita kieliä voi valita itseopiskeltavaksi vain SL-tasolla.

Vieras kieli

- Toinen opiskeltava kieli, jonka voi valita joko A2-, B- tai ab initio -tasolla. A2-taso vastaa lähes äidinkielen tasoa, ja se keskittyy lähinnä kirjallisuuteen ja kulttuuriin. B-taso on lähinnä suomalaisen lukion kielenopiskelua, ja ab initio -tasolla kieltä opiskellaan aivan alkeista asti. Suurin osa suomalaisista IB-lukiolaisista opiskelee vieraana kielenä ainoastaan englantia, mutta vaihtoehtoina on esimerkiksi ranskaa, espanjaa ja saksaa.

Yksilöt ja yhteisöt

- Ihmis- ja yhteiskuntatieteet, koulusta riippuen esimerkiksi maantiede, taloustiede, historia, psykologia ja filosofia.

Kokeelliset tieteet

- Luonnontieteet, kuten fysiikka, kemia ja biologia. Suomalaisissa IB-lukioissa on mahdollisuus valita tästä ryhmästä kolme ainetta kolmannen ryhmän aineiden sijaan. Merkittävä tavoite kokeellisissa tieteissä on se, että 25 % opetusajasta käytetään laboratoriossa.

Lisäksi IB-diplomin saamiseksi pakollisia opintoja ovat:

Creativity, Action, Service (CAS) -vapaaehtoistoiminta (150 tuntia). Toiminta sisältää luovaa toimintaa sekä liikuntaa ja yhteiskuntapalvelua. CAS-ohjelman suorittaminen on täysin opiskelijan vastuulla, ja se suoritetaan kouluajan ulkopuolella.

Theory of Knowledge -kurssi harjaannuttaa kriittiseen ajatteluun. Opetusmenetelmänä on pitkälti keskustelu. Kurssin arviointi pohjautuu opiskelijan 1 200–1 600 sanan esseeseen ja esitelmään.

Extended Essay (EE) on 4 000 sanan itse suunniteltu ja toteutettu tutkielma jostain IB-opintoaineesta. Opiskelija voi itse valita tutkielman aineen ja teeman.

IB-tutkintoon johtavissa opinnoissa valinnaisuus on ainekohtaista. Opiskelija voi valita aineen, jota hänen tulee opiskella suhteellisen syvällisesti. Näin valinnaisuuden luonne eroaa suomalaisesta lukioista, jossa opiskellaan 18 oppiainetta, mutta vain yksittäisiä oppiaineita vastaavan syvyydestä kuin IB-opinnoissa.

Itävalta

Itävallan koulutusjärjestelmä jakautuu ensimmäisen asteen koulutukseen, alempaan toisen asteen koulutukseen, ylempään toisen asteen koulutukseen, toisen asteen jälkeiseen koulutukseen sekä korkea-asteen koulutukseen. Oppivelvollisuus alkaa Itävallassa 6-vuotiaana ja kestää yhdeksän vuotta. Ensimmäisen asteen koulutus tapahtuu peruskoulussa (Volksschule), joka kestää neljä vuotta. Peruskoulun jälkeen oppilaat siirtyvät alempaan toisen asteen koulutukseen, joko yläkouluun (Hauptschule) tai yleissivistävän jatkokoulun alemmalle asteelle (Unterstufe der Allgemeinbildenden Höheren Schule, AHS). Noin 70 % oppilaista menee yläkouluun, jonka neljä vuotta kestävä koulutuksen tehtävänä on antaa 10–14-vuotiaille yleissivistävää perustietoa sekä valmentaa siirtymään yleensä ammatilliseen koulutukseen. Noin 30 % oppilaista puolestaan siirtyy peruskoulun jälkeen yleissivistävän jatkokoulun alemmalle asteelle (AHS-Unterstufe), joka kestää myös neljä vuotta. AHS:n alempi aste antaa oppilaille laajaa ja syventävää yleissivistystä sekä valmentaa joko AHS:n ylemmän toisen asteen koulutukseen siirtymisen tai siirtymiseen ammatilliseen koulutukseen. Suomen lukiota vastaava yleissivistävä jatkokoulu (AHS-Oberstufe) kestää neljä vuotta (ikävuodet 14–18) ja päättyy ylioppilastutkintoa vastaavaan päättökokeeseen (Matura), joka antaa korkeakoulukelpoisuuden. Yhteisten opintojen lisäksi oppilaiden on mahdollista syventyä johonkin erikoisalueeseen oman valintansa mukaan. Opiskelijalla on opinnoissa kokonaisuutena varsin vähän valinnaisuutta.

Taulukko 16. Tuntijako (Kärntenin osavaltioista)

a) Pakolliset oppiaineet	5. luokka viikkotunteja	6. luokka viikkotunteja	7. luokka viikkotunteja	8. luokka viikkotunteja	Yhteensä
Uskonto	2	2	2	2	8
Saksa	3	3	3	3	12
Ensimmäinen vieras kieli	3	3	3	3	12
Latina	3	3	3	3	12
Toinen vieras kieli	3	3	3	3	12
Historia ja yhteiskuntaoppi	1	2	2	2	7
Maantiede ja taloustiede	2	1	2	2	7
Matematiikka	3	3	3	3	12
Biologia ja ympäristöoppi	2	2	-	2	6
Kemia	-	-	2	2	4
Fysiikka	-	3	2	2	7
Psykologia ja filosofia	-	-	2	2	4
ATK	2	-	-	-	2
Musiikki	2	1	2 (joko musiikki tai kuvataide)	2 (joko musiikki tai kuvataide)	4
Kuvataide	2	1			3
Liikunta	3	2	2	2	9
Kaikki pakolliset aineet	31	29	31	33	124
b) Valinnaisaineet		6	6		
<i>Viikkotuntimäärä yhteensä</i>					130

Kanada

Kanadan toisen asteen koulutus, high school, on hieman erilainen eri provinseissa. Myös luokka-astejärjestelmä saattaa vaihdella jopa provinssin sisällä. Kanadan toisen asteen koulutus noudattaa muutamilla poikkeuksilla samaa kaavaa kuin Yhdysvalloissa. Ontariossa oli aiemmin käytössä 13. luokka, mutta se lakkautettiin kulujen vuoksi. Viimeisen kerran se oli käytössä kouluvuonna 2002–2003. Lakkauttamisen seurauksena opetus suunnitelmia tiivistettiin, ja vaikeat aineet, kuten matematiikka, tulivat aikaisempaa haastavammiksi. Järjestelmä on nyt kuitenkin lähes samanlainen, kuin mitä se on ollut Québecin ja Ontarion ulkopuolella jo vuosia. Ontarion Academic Credit -järjestelmää sovelletaan vuosiluokkien 9–12 opiskelijoille.

Päästötodistuksen saaminen (tuntijako)

Opintojen laajuus on 30 opintoviikkoa (credits) joista 18 opintoviikkoa on pakollisia, jotka muodostuvat

a) 15 opintoviikkoa

- Englanti 4 ov (1 opintoviikko/luokka)
- Matematiikka 3 ov (1 ov 11. tai 12. luokalla)
- Luonnontieteet 2 ov
- Kanadan historia 1 ov
- Kanadan maantiede 1 ov
- Taideaineet 1 ov
- Terveysoppi ja liikunta 1 ov
- Ranska toisena kielenä 1 ov
- Opinto-ohjaus 0,5 ov
- Yhteiskuntaoppi 0,5 ov

b) Kolme opintoviikkoa, siten että yksi opintoviikko kaikista seuraavista ryhmistä

Ryhmä 1: lisäopintoviikko englanti tai ranska toisena kielenä, kotimainen (native) kieli, klassinen tai kansainvälinen kieli, yhteiskuntatieteet ja humanistinen tiede, Kanadan tai maailman opinnot, opinto-ohjaus, yhteistyökoulutus (cooperative education)

Ryhmä 2: lisäopintoviikko terveysoppi ja liikunta, taideaineet, liiketalousopinnot, ranska toisena kielenä, yhteistyökoulutus

Ryhmä 3: lisäopintoviikko luonnontieteet (11. tai 12. luokalla), teknologia, ranska toisena kielenä, ATK, yhteistyökoulutus

Lisäksi opiskelijoiden on myös suoritettava:

12 valinnaisopintoviikkoa

40 tuntia yhteisöosallisuustoimintaa

Osavaltion lukutaitovaatimukset

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä -sarjassa vuonna 2013 ilmestyneet

- 1 Selvitys Varastokirjaston yhdistämisestä
Kansalliskirjastoon
- 2 Monipuoliset ja sujuvat opintopolut.
Korkeakoulujen koulutusrakenteiden
kehittämistyöryhmän muistio
- 3 Museoviraston kiinteistöt ja rakennukset;
Työryhmän esitys kiinteistövarallisuuden
hallinnan uudelleen järjestämisestä
- 4 Liikuntatiedon saavutettavuuden kehittäminen
- 5 Selvitys esiopetuksen velvoittavuudesta
- 6 Käytännönläheistä suunnitteluosaamista
rakennusosalalle. Rakennusarkkitehtikoulutuksen
työryhmän muistio
- 7 Asiantuntijuus edellä. Korkeakoulujen uusi
erikoistumiskoulutus
- 8 Turvallisuuden edistäminen oppilaitoksissa.
Seurantaryhmän loppuraportti
- 9 Suomi kansainvälisille koulutusmarkkinoille.
Selvitysryhmän muistio. Toimenpideohjelma
koulutusviennin edellytysten parantamiseksi
- 11 Museoiden, teattereiden ja orkestereiden
valtionosuusjärjestelmän kehittäminen
- 12 Kuulonhuollon keskiössä.
Audionomikoulutuksen kehittäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-263-246-3 (PDF)

ISSN-L 1799-0327

ISSN 1799-0335 (PDF)